

รัฐสังคมนิยมกับการทำให้มรดกศักดิ์สิทธิ์
กลายเป็นสินค้า: กรณีศึกษาช่างเงิน
เมืองหลวงพระบาง¹

The Socialist State and the Making of the Feudal
Heritage into a Product: A Case Study of
the Silverware Craftmen

ธีระยุทธ บัวจันทร์
Teerayut Buajan

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “ช่างเงินหลวงพระบาง:
การโยกย้ายและการกลับมาของอดีต” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
(เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา) สำนักวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
โดยได้รับทุนอุดหนุนโครงการวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาปี พ.ศ. 2557
จากมหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รัฐสังคมนิยมกับการทำให้มรดกักตุน กลายเป็นสินค้า: กรณีศึกษาข้างเงิน เมืองหลวงพระบาง

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเงื่อนไข และปัจจัยของการรื้อฟื้น/ประดิษฐ์สร้างอดีตของหลวงพระบางในบริบทที่ตอบสนองต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยใช้กรณีศึกษาจากข้างเงินแห่งเมืองหลวงพระบางในฐานะของการเป็นวิถีชีวิตที่เป็นตัวแทนถึงความต่อเนื่องของอดีตที่กลายเป็นวัฒนธรรมเพื่อการค้าในบริบทการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีต และเพื่อศึกษากระบวนการรื้อฟื้น/ประดิษฐ์สร้างอดีตของข้างเงินหลวงพระบาง ให้ตอบสนองกับบริบทการท่องเที่ยวในยุคจินตนาการใหม่บนพื้นที่เมืองหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยใช้แนวคิดเรื่องการประดิษฐ์ประเพณีมาเป็นกรอบ และประยุกต์แนวคิดดังกล่าวศึกษาข้างเงินในฐานะการเป็นตัวตนทาง

วัฒนธรรมหนึ่งที่ยังมีชีวิต อันเป็นองค์ประกอบของบรรยากาศการ
ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่ให้อารมณ์โหยหาอดีตให้แก่อุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง การศึกษาคั้งนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ
รวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตอย่างมีส่วนร่วม
นอกจากนี้ยังใช้ข้อมูลจากเอกสารทั้งภาษาไทยและภาษาลาว

ผลการศึกษามีข้อค้นพบสำคัญ คือ ช่างเงินหลวงพระบางมี
ฐานะที่กลายเป็นสินค้าทางวัฒนธรรมอันโดดเด่นให้กับอุตสาหกรรม
การท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง อันมีเงื่อนไขสำคัญมาจากการเป็น
ส่วนหนึ่งของความเป็นอดีตราชธานีก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
ในขณะที่อารมณืความหวัดดีดั้นนั้น มีเงื่อนไขมาจากการเป็น
วัฒนธรรมหนึ่งที่เคยถูกทำลายไปพร้อมกับสถาบันพระมหากษัตริย์
เมื่อครั้งลาวเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสังคมนิยมในปี ค.ศ. 1975
ทว่าภายหลังกการเปิดประเทศภายใต้นโยบายจินตนาการใหม่ตั้งแต่ปี
ค.ศ. 1986 ได้เกิดปัจจัยผลักดันสำคัญอันทำให้รัฐสังคมนิยมต้องให้
การยอมรับตัวตนและอิทธิพลทางวัฒนธรรมของระบอบกษัตริย์ที่มีต่อ
สังคมและเศรษฐกิจลาว ดังนั้นการที่ลาวเปิดประเทศรับระบบทุนนิยม
จึงกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ช่างเงินหลวงพระบางถูกรื้อฟื้นกลับ
ขึ้นอีกครั้งภายใต้กระบวนการของการเป็นสิ่งที่ถูกประดิษฐ์สร้างให้เป็น
ตัวตนทางวัฒนธรรมชาติเพื่อการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก ในฐานะ
ส่วนหนึ่งของบรรยากาศวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต และโดยเฉพาะการเป็น
ส่วนหนึ่งของเมืองมรดกโลกที่โดดเด่นด้านวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การรื้อฟื้น, การท่องเที่ยว, หลวงพระบาง

Abstract

This article is based on a study of the conditions and factors of revival and reinventing the history of Luang Prabang, which are used to respond to tourism. Silverware craftsman lifestyle previously perceived as only the continuation of the past has interestingly become a cultural product in the tourist industry that highlights nostalgia, the yearning for the past. The study focuses on resurrection and reproduction of the past of silverware craftsmen in the context of tourism in the New Economic Mechanism Era in Luang Prabang, Laos. This research employs the concept of “Invention of traditions” as a theoretical framework to clarify the phenomenon. This particular concept will elucidate the silverware craftsmen with a vital cultural identity that reflects an environment of cultural tourism which appeals to nostalgia of the earlier period before the socialist state. This study is a qualitative research. Data were gathered from in-depth interviews and participatory observation. Data were also derived from both Thai and Lao documents.

The study finds that the silverware craftsmen take an outstanding position of a cultural product in tourism in Luang Prabang in terms of being part of the former capital before the revolution and ultimately was destroyed along with the royal institution in 1975. However, after the New Economic Mechanism was adopted in 1986, the socialist

state has accepted culture from the former regime. Silverware craftsmen were brought back again as an invented cultural product in order to promote tourism in Luang Prabang. Moreover, being part of the living culture has resulted in Luang Prabang becoming a world heritage city which has been recognized as “A City of Living Culture”.

Keywords: Reinvent, Tourism, Luang Prabang

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ช่างเงินหลวงพระบางมีบทบาทเป็นตัวแสดงหนึ่งในบริบทการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในประเทศลาว สืบเนื่องมาจากความสำคัญของเครื่องเงินในวัฒนธรรมลาว อันเป็นงานหัตถกรรมที่ผูกพันกับวิถีชีวิตของชาวลาวมาเป็นเวลานาน เนื่องจากชาวลาวเชื่อว่าเครื่องเงินจะช่วยปกป้องคุ้มครองผู้สวมใส่หรือผู้ใช้ให้พ้นจากวิญญานชั่วร้าย ความโชคร้าย และช่วยบรรเทาอาการเจ็บป่วย จึงนิยมใช้เครื่องเงินเป็นเครื่องประดับและประกอบในพิธีกรรมหรือการร่วมงานบุญ จากความนิยมที่ชาวลาวมีต่อเครื่องเงินดังกล่าวช่างเงินจึงทำในเครื่องเงินมีความโดดเด่นอยู่ในวัฒนธรรมลาว และล่าสุดได้ปรากฏออกมาให้เห็นในการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่สะท้อนภาพลักษณ์ของความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมของชนชาติลาว นับตั้งแต่อดีตที่เครื่องเงินเป็นงานหัตถกรรมทำด้วยมือภายในครอบครัว เครื่องเงินส่วนใหญ่จะทำจากเหรียญเงินโบราณเรียกว่า “เงินหมัน” โดยช่างจะนำมาหลอมแล้วขึ้นรูปใหม่เป็นสร้อย หรือภาชนะในรูปแบบต่างๆ การออกแบบเครื่องเงินจึงมักจะเกี่ยวกับตำนานพระพุทธรูปศาสนา เช่น รูปมังกร (นาค) ช้าง 3

เศียร เจดีย์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการออกแบบที่เลียนแบบธรรมชาติ จำพวกสัตว์และดอกไม้ เช่น นก กบ ดอกจางา และแมลงอื่น ๆ เป็นต้น โดยมีเมืองหลวงพระบางเป็นแหล่งรวมช่างหัตถกรรมเครื่องเงินแบบโบราณที่สำคัญที่สุดในประเทศ (ศูนย์ข้อมูลอัญมณีและเครื่องประดับ สถาบันวิจัยและพัฒนาอัญมณีและเครื่องประดับแห่งชาติ, 2557, 1) จากภาพลักษณะที่ปรากฏนี้ทำให้ดูเหมือนว่าหัตถกรรมเครื่องเงินในลาว น่าจะมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ทว่าช่างเงินหลวงพระบางนั้นแท้ที่จริงแล้วกลับมีช่วงเวลาที่เกิดบจะถูกทำลายจนสูญหายไปจากสังคมลาวอยู่ช่วงหนึ่ง คือ ช่วงเวลาดั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 - 1986 หรือช่วงการปกครองโดยนโยบายสังคมนิยมเข้มข้น ที่รัฐพยายามทำลายวัฒนธรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์คู่ตรงข้ามทางการเมือง คือวัฒนธรรมที่เป็นมรดกของระบอบศักดินาอันรวมถึงช่างเงินหลวงพระบางด้วย

ทว่าในยุคจินตนาการใหม่อดีตของช่างเงินหลวงพระบางได้ถูกรื้อฟื้นและให้ความสำคัญขึ้นอีกครั้งพร้อม ๆ กับการที่ประเทศลาวกำลังก้าวเข้าสู่การพัฒนาประเทศเพื่อความทันสมัยตามกระแสทุนนิยมสากล ทำให้เครื่องเงินและช่างเงินกลับมามีบทบาทความสำคัญต่อสังคมลาวอีกครั้ง และอาจกล่าวได้ว่ามีความสำคัญเพิ่มขึ้นในฐานะของการเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติพร้อม ๆ กับการกลับไปให้ความสำคัญกับความเป็นอดีตราชธานีของหลวงพระบาง เห็นได้จากการปรากฏตัวของเครื่องเงินในสื่อประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวลาว ที่มักปรากฏคู่กับเมืองหลวงพระบางอันเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ชาวลาวยกย่องภูมิใจ เช่น ภาพหญิงสาวชาวลาวแต่งชุดซาระบับหรือชุดประจำชาติ ในมือถือขันเงินใบโต ๆ ภาพหญิงชราถือขันเงินใส่ดอกไม้ไปวัด หรือปฏิทินปีใหม่ที่หญิงสาวชาวลาวในชุดผ้าซิ่นถือขันเงินเล่นน้ำ

การใช้เงินในการตัดขาด โดยมีฉากหลังเป็นเมืองหลวงพระบาง และภาพการทำบายศรี เป็นต้น จะเห็นได้ว่าเครื่องเงินนอกจากจะมีความสำคัญในวิถีชีวิตจริง ๆ ของคนลาวแล้ว ยังถูกนำเสนอในรูปแบบของความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมแห่งชาติควบคู่ไปกับบริบทการส่งเสริมการท่องเที่ยว เครื่องเงินหลวงพระบางจึงกลายเป็นของที่ระลึกที่สะท้อนความเป็นลาวได้อย่างลงตัว และเป็นที่ยิยมในหมู่นักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก อันเป็นผลมาจากประวัติความเป็นมาของเครื่องเงินที่มีชื่อเสียงที่สุดและได้รับการยกย่องให้เป็นงานศิลปะชั้นสูง คือเครื่องเงินที่ผลิตโดยช่างเงินของเมืองหลวงพระบาง ที่สืบทอดกรรมวิธีการผลิตมาจากแบบแผนของการเป็นช่างหลวงแห่งราชสำนัก ที่เคยได้รับการอุปถัมภ์จากสถาบันกษัตริย์ก่อนการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975

จากประเด็นที่กล่าวมาข้างต้น จะนำไปสู่การสร้างคำอธิบายให้แก่อารยธรรมเครื่องเงินให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวตนทางวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของหลวงพระบาง ที่ปรากฏอยู่ในภาพลักษณะของการท่องเที่ยว กล่าวคือ บทบาทของช่างเงินหลวงพระบางในบริบทการท่องเที่ยว เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอารมณ์ของความหวัดดีที่มาจากวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาติที่ได้รับการสืบทอดมาจากราชสำนัก และเคยมีความขัดแย้งกับอุดมการณ์สังคมนิยม เป็นความหวัดดีที่มาจากเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ในช่วงแรกหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 ที่ก่อให้เกิดการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์และวัฒนธรรมศักดินาขนาดใหญ่เป็นเหตุให้เมืองหลวงพระบางต้องปิดตัวเงียบไปนับทศวรรษ ส่วนเครื่องเงินเองก็ถูกจัดให้เป็นศิลปะและมรดกศักดินาที่จะต้องถูกคัดทิ้ง การผลิตเครื่องเงินของช่างจากราชสำนักก็ต้องยุติไปด้วย ทว่าภายหลังปี ค.ศ.

1986 เมื่อ สปป. ลาว เปลี่ยนนโยบายการบริหารประเทศเป็นสังคมนิยมแบบตลาด ทำให้หลวงพระบางได้กลับมามีบทบาทโดดเด่นอีกครั้งจากการพัฒนาการท่องเที่ยว พร้อม ๆ กันนั้นช่างเงินหลวงพระบางก็ได้ฟื้นคืนมาสู่พื้นที่เมืองหลวงพระบางอีกครั้ง ในฐานะของการเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมที่ให้บริการภาคของการโยกย้ายที่ดีสอดคล้องกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่เน้นจุดขายไปที่วัฒนธรรมความเป็นลาวที่งดงามและมีรากเหง้ายาวนานที่สุดของชาติ

สิ่งที่บทความนี้กำลังนำเสนอ คือ การศึกษาตัวตนของช่างเงินหลวงพระบางที่ถูกสร้างให้มีความสัมพันธ์กับบริบทการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏการณ์นี้เกิดขึ้นพร้อม ๆ กับการที่หลวงพระบางได้รับการคัดเลือกจากองค์การยูเนสโก (UNESCO) ให้เป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรมในปี ค.ศ. 1995 ภายใต้สถานะของการเป็นเมืองมรดกโลกนี้ทำให้เมืองหลวงพระบางกลายเป็นเมืองที่มีฐานานุกิต์ทางด้านอัตลักษณ์ที่โดดเด่น จนส่งผลให้เป็นเมืองหนึ่งที่มีความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก ซึ่งสถานะนี้แตกต่างโดยสิ้นเชิงกับในช่วงสังคมนิยมระยะแรก² ที่หลวงพระบางมีสถานะเป็นเมืองของวัฒนธรรมศักดินาที่อุดมการณ์สังคมนิยมไม่ยอมรับ นำไปสู่คำถามสำคัญ คือ จากนโยบาย

---

² ยุคสังคมนิยมระยะแรก คือ ยุคที่รัฐสังคมนิยมใช้นโยบายการปกครองแบบสังคมนิยมเข้มข้น ต่อต้านวัฒนธรรมจากโลกทุนนิยมและวัฒนธรรมที่มาจากจารีตศักดินาในระยะเวลาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975-1986

³ ยุคจินตนาการใหม่หรือ หรือ “กลไกเศรษฐกิจใหม่” (New Economic Mechanism : NEM) นโยบายนี้ได้เปลี่ยนแบบมาจากนโยบายการปฏิรูปเศรษฐกิจที่เรียกว่า “กลาสโนต-เพเรสตรอยก้า” (Glasnot-Perestroika) ของนายมีคาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ผู้นำสหภาพโซเวียตประกาศใช้เมื่อปี ค.ศ. 1986 โดยนาย ไกสอน พมวิหาน

การเมืองการปกครองแบบสังคมนิยมเข้มข้นซึ่งมรดกจากระบอบศักดินา เคยถูกต่อต้านนั้น ต่อมาหลวงพระบางได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติได้อย่างไรในยุคจินตนาการใหม่³ และส่งผลต่อการประดิษฐ์สร้างตัวตนและความสำคัญของช่างเงินหลวงพระบางในสังคมนลาวได้อย่างไร โดยมีข้อสังเกตสำคัญ คือ สถานะช่างเงินหลวงพระบางในปัจจุบันนั้น สัมพันธ์อย่างมีนัยยะกับสถานภาพการเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม และอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีจุดขาย คือการเป็นส่วนหนึ่งในวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ชาติจากยุคราชอาณาจักรจนถึงยุคสังคมนิยม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หลวงพระบางได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษากระบวนการรื้อฟื้น/ประดิษฐ์สร้างอดีตของช่างเงินหลวงพระบางในบริบทการท่องเที่ยวในยุคจินตนาการใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงเงื่อนไขและปัจจัยของการรื้อฟื้น/ประดิษฐ์สร้างอดีตของหลวงพระบางเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวจากช่างเงินผู้ผลิตเครื่องเงินในฐานะวัตถุที่เป็นตัวแทนถึงความต่อเนื่องของอดีต ให้กลายเป็นสินค้าแห่งการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง

วิธีการในการศึกษา

งานศึกษานี้ใช้วิธีการวิจัยในทางประวัติศาสตร์และการวิจัยเชิงมานุษยวิทยา โดยการพรรณนาวิเคราะห์ เพื่อศึกษาการสร้างความหมายทางวัฒนธรรมให้กับวัตถุสะสมจากการท่องเที่ยว โดยการศึกษาข้อมูลภาคสนามในพื้นที่เมืองหลวงพระบาง แขวงหลวงพระบาง สปป. ลาว เน้นการเก็บข้อมูลภายในแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในตัวเมือง

หลวงพระบางและปริมนทล ทั้งการเก็บข้อมูลเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก และบันทึกข้อมูลในรูปของการทำงานสนาม (field notes)

นิยามศัพท์

1. นโยบายสังคมนิยมเข้มงวดกวัดขัน หมายถึงนโยบายทางเศรษฐกิจของลาวภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975-1986 เป็นนโยบายที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมเต็มรูปแบบเปิดสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์เป็นหลัก

2. นโยบายจิตนาการใหม่ (NEM: New Economic Mechanism) หมายถึงนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจที่เปลี่ยนจากระบบสังคมนิยมเข้มขันมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบตลาดและเปิดรับระบบทุนนิยม แต่ยังคงการปกครองระบอบสังคมนิยมประชาธิปไตยประกาศใช้ในปี 1986

3. ความถวิลหาอดีต (Nostalgia) หมายถึงอารมณ์ความรู้สึกที่อยากจะหนีจากปัจจุบัน ในกรณีของเมืองหลวงพระบางคือบรรยากาศที่เรียบง่าย ไร้เดียงสา ใกล้ชิดกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม

4. การประดิษฐ์สร้างประเพณี/ประเพณีประดิษฐ์ (Invention of Tradition) อีริค ฮอบส์บอม (Eric Hobsbawm) อธิบายว่าเป็นการผลิตประเพณีในรูปแบบตลาดเพื่อตอบสนองต่อสังคมแบบอุตสาหกรรม ถูกใช้เป็นกลไกของรัฐและการเมืองที่พยายามอ้างอิงถึงความต่อเนื่องจากอดีตเพื่อการสร้างอุดมการณ์ความเป็นชาติ

เงื่อนไขของการประดิษฐ์สร้างวัฒนธรรม เพื่อการท่องเที่ยว

เงื่อนไขสำคัญที่ถูกใช้หรือทำให้เกิดการประดิษฐ์เป็นอารมณืของความถวิลหาอดีตให้กับการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบางนั้น สัมพันธ์กับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองหลวงพระบางสองส่วน คือจากการเป็นราชธานีก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองในยุคอนานิคม และโดยเฉพาะผลจากเหตุการณ์ในช่วงทศวรรษแรกหลังการปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ลาวในสองยุคดังกล่าว จะเป็นเงื่อนไขสำคัญของการรื้อฟื้นหรือเรียกกลับอดีตของเมืองหลวงพระบางในบริบทการท่องเที่ยวภายหลังการเปิดประเทศ และมีความสำคัญต่อการสร้างคุณค่าให้แก่เครื่องเงินและช่างเงินหลวงพระบางที่จะปรากฏอยู่ในภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบางในปัจจุบัน

1. อดีตของยุคอนานิคมและการเป็นราชธานีแห่งราชอาณาจักรลาว

การเป็นอดีตราชธานีแห่งอาณาจักรลาวเป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญของหลวงพระบางในบรรยากาศของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของสปป. ลาวในปัจจุบัน แต่ทว่าหลวงพระบางมิได้เป็นราชธานีของอาณาจักรลาว หรือมีสถานะเป็นแกนกลางของวัฒนธรรมลาวทั้งหมดมาแต่แรก อีกทั้งบรรยากาศของเมืองที่ประกอบด้วยอาคารอนานิคมผสมศิลปะลาว ถนน และงานศิลปะจากสกุลช่างจากราชสำนัก รวมไปถึงเครื่องเงินที่ปรากฏอยู่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบางนั้น เริ่มต้นขึ้นในยุคอนานิคม กล่าวคือหลังจากลาวทั้งสามอาณาจักร คือ หลวงพระบาง เวียงจันทน์ และจำปาศักดิ์

ลัก เข้าไปอยู่ภายใต้การปกครองของฝรั่งเศสแล้ว ในปี ค.ศ. 1893 เจ้าอาณานิคมฝรั่งเศสได้รวมลาวเป็นหนึ่งในห้าของเขตปกครองอินโดจีนร่วมกับเขมร ตงแกง อานนาม และโคชินจีน โดยหลวงพระบางในขณะนั้นถูกกำหนดให้เป็นเขตในอารักขา (Protectorate) ทางตอนเหนือสิ่งที่ฝรั่งเศสมอบให้หลวงพระบางนั้นนอกจากการรักษาสถานภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์เอาไว้ ยังทำให้สถานภาพของกษัตริย์หลวงพระบางกลายเป็น “กษัตริย์” ของราชอาณาจักรลาวทั้งประเทศภายหลังจากถูกแบ่งแยกเป็นสามอาณาจักรภายใต้การปกครองของสยาม (มหาสิลา วีรวงส์, 2535, 64)

จากบริบทประวัติศาสตร์ลาวในยุคอาณานิคมฝรั่งเศสข้างต้น จะกลายมาเป็นภาพของหลวงพระบางที่ปรากฏในการท่องเที่ยวลาวในปัจจุบัน ทั้งสภาพของพื้นที่ทางกายภาพ และการเฟื่องฟูของศิลปกรรมจากราชสำนัก อันเนื่องมาจากในช่วงสุดท้ายของรัฐจารีตเมืองหลวงพระบางเสียหายอย่างหนักจากการเผาทำลายของโจรสลัด สภาพของเมืองหลวงพระบางขณะนั้นจึงเต็มไปด้วยความเสียหายทรุดโทรม เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน ตำหนักราชินิกุล รวมทั้งบ้านเรือนประชาชนส่วนใหญ่ ฝรั่งเศสจึงแสดงบทบาทการเป็นเจ้าอาณานิคมทำการปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงลักษณะทางกายภาพ คือ สร้างภูมิทัศน์ของเมืองหลวงพระบางขึ้นใหม่ทั้งหมด ขณะเดียวกันกษัตริย์หลวงพระบางก็ถือโอกาสฟื้นฟูราชธานีครั้งใหญ่ โดยเฉพาะในรัชสมัยของเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวงศ์ และรัชสมัยต่อมาคือเจ้ามหาชีวิตสว่างวัฒนา สองรัชกาลนี้เองที่ทำให้เกิดช่างศิลปะแห่งราชสำนักขึ้นในทุกสาขา และช่างหลวงเหล่านี้ก็ได้ฝากผลงานที่เป็นมรดกตกทอดให้แก่หลวงพระบางในระยะต่อมา ประเด็นสำคัญก็คือ ในปัจจุบันช่างหลวงเหล่านี้จำนวนหนึ่งก็ยังมีชีวิตอยู่ และมีอิทธิพลต่อการรื้อฟื้นศิลปวัฒนธรรมราชสำนักให้เป็น

วัฒนธรรมแห่งชาติในยุครัฐชาติสังคมนิยม และกลายมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตให้แก่การท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม

2. บรรยากาศความถวิลหาอดีตมาจากการล้มล้างวัฒนธรรมศักดินา

อารมณ์ถวิลหาอดีตของการท่องเที่ยวหลวงพระบาง เกิดขึ้นในการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 ทำให้หลวงพระบางกลายเป็นอดีตราชธานีหรือราชธานีแห่งความทรงจำไปทันที ความเปลี่ยนแปลงแรกคือปรากฏการณ์ที่เกิดจากการนิยามคำศัพท์ทางการเมืองขึ้นมาใหม่คือคำว่า “ระบอบใหม่” กับ “ระบอบเก่า” เพื่อใช้ในการจำแนกสิ่งที่เป็นคู่ตรงข้ามที่สัมพันธ์กับการเมือง คำว่าระบอบเก่าหมายถึงการปกครองแบบประชาธิปไตยมีกษัตริย์แห่งหลวงพระบางเป็นประมุข ส่วนระบอบใหม่คือการปกครองแบบสังคมนิยมซึ่งเข้ามาแทนที่ ความเป็นระบอบใหม่ระบอบเก่าได้ถูกนำมาจำแนกศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และแนวทางประเพณีปฏิบัติ รวมทั้งการจำแนกกลุ่มที่เป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือผู้ที่เคยเป็นข้าราชการในสมัยราชอาณาจักรจะถูกเรียกว่าคนระบอบเก่าขณะที่ “ข้าราชการ” ชุดใหม่จะถูกเรียกว่าคนระบอบใหม่ ส่วนบรรดาข้าราชการในสมัยราชอาณาจักรที่ผ่านการ “ล้มมนา” เพื่อเปลี่ยนแปลงทัศนคติด้านการเมืองเรียบร้อยแล้ว ก็มีสิทธิในการเข้าทำงานเป็น “ข้าราชการ” ของระบอบใหม่ได้คนกลุ่มนี้จะถูกเรียกว่า “คนสองระบอบ” (ชูศักดิ์ วิทยาภัก, 2554, 56)

อำนาจรัฐใหม่ได้เข้าไปเปลี่ยนความหมายของพื้นที่จากราชธานีให้กลายเป็น “อดีตราชธานี” ด้วยการดำเนินการเป็นปฏิปักษ์กับ “อดีต”

ที่มีความสัมพันธ์กับระบอบกษัตริย์ทำให้เชื้อพระวงศ์กลุ่มอำนาจและข้าราชการระบอบเก่า รวมทั้งประเพณีพิธีกรรมที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางของลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้วยการปราบปราม ควบคุม กดทับ และเบียดขับออกจากพื้นที่อย่างเข้มงวดและจริงจัง กลุ่มราชินิกุล ข้าราชการ และข้าราชการบริพารส่วนหนึ่งได้ถูกจับไปสัมมนาเพื่อปรับเปลี่ยนแนวคิดให้สอดคล้องกับอุดมการณ์ของระบอบใหม่ ส่วนคนหลวงพระบางดั้งเดิมที่มีอดีตสัมพันธ์กับระบอบกษัตริย์ และอำนาจแบบเก่าที่ยังคงอาศัยอยู่ในเมืองหลวงพระบางก็ได้ถูกตรวจค้น ควบคุม และกำกับอย่างใกล้ชิดให้ดำเนินชีวิตอยู่ภายในกรอบของระบอบสังคมนิยม พ่อเฒ่าท่านหนึ่งที่เคยรับใช้เจ้ามหาชีวิตในสมัยพระเจ้าศรีสว่างวงศ์กับศรีสว่างวัฒนาถูกทหารชนเผ่าที่แปลกหน้า และ “พูดภาษาลาวลุ่มยังไม่ชัดเข้ามาตรวจค้นบ้านพวกเขาเอาเครื่องราชย์อิสริยาภรณ์และภาพที่ถ่ายคู่กับเจ้ามหาชีวิตไปเผาทิ้ง” ขณะเดียวกันสถานะดังกล่าวได้สร้างความหวาดกลัวให้กับกลุ่มช่างเงินในราชสำนัก ซึ่งผลิตภัณฑ์เครื่องเงินจำนวนมากของพวกเขามีสัญลักษณ์ของราชบัลลังก์และราชอาณาจักร อาทิ รูปช้างสามเศียร ได้ถูกนำไปหลอมเก็บไว้ในรูปของเนื้อเงิน (ไชชนะ รัตตะนาคอน, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2555)

เพราะฉะนั้นการเป็นราชธานีแห่งความทรงจำอันเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยวที่ให้อารมณ์การถวิลหาอดีตแก่เมืองหลวงพระบาง จึงเกิดจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์การเมืองของประเทศลาว บรรยากาศของเมืองอันให้ความรู้สึกถวิลหาอดีตแก่นักท่องเที่ยวถูกสร้างขึ้นในสมัยอาณานิคม ทั้งการตัดถนนแบบสมัยใหม่ รวมไปถึงสิ่งปลูกสร้างแบบตะวันตกปนลาวที่อยู่ภายในตัวเมือง เช่นเดียวกันกับสถานภาพของการเป็นราชธานีแห่งอาณาจักรลาวที่เป็นหนึ่งเดียว ภายหลังจากการแบ่งแยกเป็นสามอาณาจักรที่ทำให้หลวงพระบาง

สามารถอ้างตนได้ว่าเป็นพื้นที่อันเป็นศูนย์กลางของวัฒนธรรมลาวก็เริ่มต้นขึ้นในยุคอาณานิคม รวมไปถึงการที่สถาบันพระมหากษัตริย์มีความโดดเด่นในการสร้างวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ให้แก่วัฒนธรรมลาวก็เริ่มต้น จากการถูกกีดกันออกจางานทางด้านการเมืองจากนโยบายของเจ้าอาณานิคม ต่อมาเมื่อเกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 ความโดดเด่นของเมืองหลวงพระบางถูกทำลายลงจากนโยบายสังคมนิยมที่เข้มงวด กลายเป็นเงื่อนไขสำคัญของการกลายเป็นอดีตของราชธานี และให้อารมณ์ของการเป็นราชธานีแห่งความทรงจำแก่การท่องเที่ยว

นโยบายจินตนาการใหม่กับกระแสชาตินิยมทางวัฒนธรรม ปัจจัยแห่งการรื้อฟื้นวัฒนธรรมราชสำนัก

การเรียกกลับวัฒนธรรมจากยุคราชอาณาจักรขึ้นมาอธิบายใหม่ในกรอบของการเป็นวัฒนธรรมแห่งชาตินั้น เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายหลังจากความล้มเหลวของระบอบสังคมนิยมแบบเข้มงวด กวดขันหรือระบอบสังคมนิยมเข้มข้น แต่การดำเนินนโยบายดังกล่าวเป็นเวลายาวนานนับสิบปีพรรคประชาชนปฏิวัติลาวไม่ได้ทำลายเฉพาะรากฐานของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและการลงโทษนักโทษทางการเมืองเท่านั้น เพราะยังมีประเด็นของประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของระบอบเก่าที่ถูกทำลายไปหรือมีความพยายามที่จะทำลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งวัฒนธรรมที่ถูกนิยามว่าเป็นวัฒนธรรมแบบศักดินา อันรวมถึงการปล้ำตัวของช่างเงินหลวงพระบางด้วย ทว่าเมื่อนโยบายทางการบริหารประเทศเปลี่ยนเป็นระบบสังคมนิยมแบบตลาดชนธรรมนิยมประเพณีดั้งเดิมได้รับการยอมรับมากขึ้น แม้จะเป็นไปในบริบทของการนิยามความหมายใหม่เพื่อให้อยู่ภายใต้กรอบการอธิบาย

ของรัฐสังคมนิยมก็ตาม แต่ก็ได้กลายมาเป็นปัจจัยของการเรียกกลับอดีตหรือวัฒนธรรมแบบราชสำนักหลวงพระบางขึ้นใหม่เพื่อการประกอบสร้างเป็นวัฒนธรรมชาตินิยม ซึ่งต่อมาจะกลายเป็นพื้นฐานของการอธิบายประวัติศาสตร์วัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบางเพื่อเตรียมการสำหรับประกอบสร้างการท่องเที่ยวให้แก่ สปป. ลาว

แนวคิดทางการเมืองที่เปลี่ยนไปของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวนี้ ได้ส่งผลต่อเนื่องไปถึงนโยบายเกี่ยวกับวัฒนธรรมแห่งชาติและอัตลักษณ์แห่งชาติ จนทำให้เกิดกระแสของการให้ความสำคัญกับการปกป้องรักษาและสืบทอดสิ่งที่ถูกนิยามว่าเป็นวัฒนธรรมแห่งชาติ ปรากฏการณ์ทางการเมืองเช่นนี้เกิดขึ้นพร้อมกับการเปิดประเทศภายใต้นโยบายจินตนาการใหม่ในปี ค.ศ. 1986 ทำให้วัฒนธรรมที่เคยถูกลบล้าง เช่นวัฒนธรรมศักดิ์นาและสาขาทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง ด้วยการนิยามความหมายใหม่ให้เป็นวัฒนธรรมแห่งชาติ อันเป็นประเด็นที่สำคัญอันเนื่องมาจากรัฐสังคมนิยมยินยอมให้มีการศึกษาประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่ ประกอบกับอิทธิพลจากการขยายตัวของการท่องเที่ยวลาวภายหลังจากที่ลาวเปิดประเทศรับนักท่องเที่ยว และยูเนสโกได้รับรองหลวงพระบางให้เป็นมรดกโลกในเดือนธันวาคม ปี ค.ศ. 1995 สิ่งเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องจากการประชุมพรรคเกี่ยวกับ “เวียงงานวัฒนธรรมในระยะใหม่” ในปี ค.ศ. 1994 ที่ทำให้เกิดงานศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์วัฒนธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เช่น การศึกษาประวัติศาสตร์ที่เน้นไปในการศึกษาเมืองสำคัญเก่าแก่ของลาว เช่น เวียงจันทน์ เชียงขวาง ที่สำคัญคือเมืองหลวงพระบาง (กิติรัตน์ สีหพันธ์, 2549, 96)

บทเรียนจากการล่มสลายของระบอบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนแนวคิดที่รัฐมีต่อวัฒนธรรมแบบจารีตดั้งเดิม

โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของอุดมการณ์ชาตินิยมแบบใหม่หรือชาตินิยมทางวัฒนธรรม ที่มีเนื้อหายกย่องความเก่าแก่ของวัฒนธรรมชาติ การฟื้นฟูจึงเริ่มต้นอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมในกลางทศวรรษที่ 1980 เริ่มจากการที่พุทธศาสนาถูกยกย่องขึ้นมาให้มีความสำคัญอีกครั้ง งานบุญประเพณีต่างๆ ถูกให้ความสนใจในรูปแบบใหม่ คือ การปราศจากองค์ประธานในพิธีกรรมที่เป็นพระมหากษัตริย์ผู้ศักดิ์สิทธิ์ หากแต่ยังคงรูปแบบของพิธีกรรมและพิธีการที่เคยมีกษัตริย์ ทั้งนี้รูปแบบพิธีการแบบราชสำนักนั้นเคยเป็นสิ่งต้องห้ามหลังการปฏิวัติ ความเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนของการปฏิรูประบนี้ เช่นการใช้รูปของพระธาตุหลวงมาเป็นเครื่องหมายประจำชาติในปี ค.ศ. 1991 แทนรูปค้อนเคียว (แกรนท์ อีแวนส์, 2549, 232) ความเปลี่ยนแปลงนี้แสดงนัยสำคัญของชนชั้นนำที่ต้องการกลับไปหารากเหง้าดั้งเดิมทางวัฒนธรรมของชาติ ลาวเพื่อการสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นใหม่ เช่น ตัวอย่างการใช้ตราพระธาตุหลวงเข้าไปแทนที่ค้อนเคียวบนเอกสารของทางการรวมไปถึงธนบัตรและแสตมป์

เพราะฉะนั้นนโยบายจินตนาการใหม่จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียกกลับอดีตของเมืองหลวงพระบางขึ้นมาตกแต่งใหม่และช่างเงินได้นำตัวเองกลับมาอีกครั้งในบริบทของการเป็นส่วนหนึ่งของการนิยามอุดมการณ์การสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติและสร้างบรรยากาศโหยหาอดีตให้แก่การท่องเที่ยว โดยที่นโยบายจินตนาการใหม่ได้ก่อให้เกิดกระแสของอุดมการณ์ชาตินิยมทางวัฒนธรรมที่หันกลับไปให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดมาจากอดีต อันกลายเป็นกระแสของการพยายามสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติในรูปแบบของการอธิบายผ่านความต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ชาติสมัยใหม่ใน สปป.ลาว แต่ไม่ควรละเว้นปัจจัยของการสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติที่มาจากการต่อสู้

ทางการเมืองระหว่างกลุ่มอำนาจเก่ากับพรรคประชาชนปฏิวัติลาว และภายใต้นโยบายจินตนาการใหม่รัฐสังคมนิยมได้เสนอตัวเองเข้าเป็นผู้สร้างวัฒนธรรมแห่งชาติขึ้นมาใหม่บนพื้นฐานของการเป็นผู้มีความชอบธรรมในการสืบทอดและฟื้นฟูมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ และข้างเงินได้ฉวยโอกาสนี้แทรกตัวเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการรื้อฟื้นอดีต ผ่านกระบวนการสืบทอดการสร้างตัวตนด้านเอกลักษณ์แห่งชาติของพรรคสังคมนิยมที่เข้ากับการเป็นส่วนหนึ่งของพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เพื่อช่วงชิงการเป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมของชาติด้วยการแสดงออกผ่านการเรียกกลับพิธีกรรมจากยุคราชอาณาจักรโดยเปลี่ยนตัวแสดงหลักในพิธีกรรมจากกษัตริย์เป็นพรรคสังคมนิยม การเชื่อมโยงผ่านการให้ความสำคัญแก่เมืองโบราณและโบราณสถานในฐานะของการเป็นมรดกของชาติที่แสดงความเจริญรุ่งเรืองของวัฒนธรรมชาติ ตลอดจนการกลับไปให้ความสำคัญกับสถาบันพุทธศาสนาและยกย่องให้เป็นแกนกลางทางศีลธรรมอันเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ข้างเงินมีพื้นที่ในการสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติและอัตลักษณ์ของชาติภายใต้การสนับสนุนที่เป็นผลมาจากอุดมการณ์ชาตินิยมทางวัฒนธรรมของพรรคประชาชนปฏิวัติลาว

กระบวนการประดิษฐ์สร้างข้างเงินให้เป็นวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตให้แก่การท่องเที่ยวหลวงพระบาง

จากเงื่อนไขและปัจจัยที่ได้กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น จะนำไปสู่กระบวนการอันจะทำให้ข้างเงินหลวงพระบาง กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีตที่เกิดขึ้นควบคู่ไปกับกระบวนการทำให้เมืองหลวงพระบางกลายเป็นเมืองแห่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่ในช่วงแรกได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความเปลี่ยนแปลง

แปลงด้านโบราณสถานโบราณวัตถุภายในตัวเมืองก่อนการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลก จนทำให้ภาครัฐและนักอนุรักษ์เกิดความคิดที่จะคงสภาพบรรยากาศเมืองหลวงพระบางเอาไว้ในรูปของการเป็นเมืองมรดกโลก เพื่อให้ตอบสนองอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีความยั่งยืน ซึ่งกระบวนการเป็นเมืองมรดกโลกนั้น จะทำให้รัฐสังคมนิยมต้องยอมรับการดำรงอยู่ของวัฒนธรรมจากราชสำนัก และความสำคัญของเมืองหลวงพระบางในฐานะอดีตของเมืองแห่งวัฒนธรรมศักดิ์สิทธิ์ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ จากประเด็นเหล่านี้จะทำให้ช่างเงินของเมืองหลวงพระบางสามารถประกอบสร้างตัวตนขึ้นได้อีกครั้งในฐานะการเป็นส่วนหนึ่งของราชอดีต และกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวหลวงพระบาง

1. การประดิษฐ์สร้างช่างเงินในกระบวนการประดิษฐ์สร้างเมืองหลวงพระบางให้เป็นมรดกโลก

ในกระบวนการกลายมาเป็นวัฒนธรรมเพื่อการค้าของช่างเงินหลวงพระบางนั้น สัมพันธ์กับกระบวนการทำให้เมืองหลวงพระบางกลายเป็นเมืองมรดกโลก ซึ่งเกิดมาจากการที่รัฐสังคมนิยมเริ่มให้ความสนใจกับการสร้างวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาติที่มาจากกำเนิดอุดมการณ์ชาตินิยมทางวัฒนธรรมในยุคจินตนาการใหม่ ในรูปแบบของการหันไปหาวัฒนธรรมที่มีรากเหง้ายาวนานมาจากอดีต ประกอบกับการเปิดประเทศ ทำให้หลวงพระบางได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลกที่ต้องการบริโภควัฒนธรรมที่เป็นแก่นแท้ของความเป็นลาว ทำให้ในช่วงก่อนการเป็นมรดกโลกหลวงพระบางอยู่ในภาวะเสี่ยงต่อการสูญเสียเอกลักษณ์ความมั่งคั่งทางวัฒนธรรมอันเกิดจากการขยายตัวของการท่องเที่ยว ท้ายที่สุดจึงมีความพยายามที่จะทำให้เมืองหลวง

พระบางกลายเป็นเมืองมรดกโลกเพื่อการอนุรักษ์ และกระบวนการนี้จะทำให้ช่างเงินสามารถสร้างความหมายและตัวตนใหม่ขึ้นมาได้ ในฐานะส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมดั้งเดิมของหลวงพระบาง

1.1 การบูรณะทองคำ: จุดเริ่มต้นของการเรียกกลับอดีตช่างเงินแห่งราชสำนัก

กระบวนการทำให้เมืองหลวงพระบางเป็นเมืองมรดกโลกนั้น กล่าวได้ว่าเริ่มจากความสนใจของเจ้าหน้าที่รัฐคือกรมวัตถุโบราณที่มีต่อ “ทองคำ” หรือพระราชวังเมืองหลวงพระบางก่อนการเป็นพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเมืองหลวงพระบาง ซึ่งแต่เดิมนั้นมีสภาพเป็นพระราชวังเก่าที่ทรุดโทรมอย่างมาก โดยเฉพาะการจางใจที่จะปล่อยปลະละเลยของรัฐในช่วงสังคมนิยมระยะแรก จุดสำคัญที่สุดคือท้องพระโรงซึ่งอยู่ส่วนกลาง ส่วนด้านข้างและด้านหลังของท้องพระโรงเป็นห้องสมุดและที่ประทับของกษัตริย์กับพระมเหสี ปีกซ้ายเป็นห้องรับรองแขกของพระมเหสี ปีกขวาเป็นห้องรับรองแขกของเจ้ามหาชีวิต ห้องสุดท้ายของปีกด้านนี้ถูกจัดไว้เป็นห้องพระ หลังคาพระราชวังมียอดปราสาทอยู่ส่วนบน หน้าบัน मुखทวารบันประดับด้วยรูปช้าง 3 เศียร มีนาค 15 ตระกูลชวดนปกบ็อง อยู่ด้านข้างและด้านล่าง อันเป็นสัญลักษณ์ของราชอาณาจักรลาวล้านช้าง ซึ่งจะกลายมาเป็นวัตถุที่ช่างเงินใช้ในการอ้างอิงถึงตัวตนของความ เป็นอดีตช่างหลวงแห่งราชสำนักหลวงพระบาง ด้วยการที่ภาพหน้าบัน นั้นเป็นผลงานชิ้นสำคัญของอดีตช่างหลวงในสมัยราชอาณาจักร คือ เพี้ยตัน ซึ่งเป็นหนึ่งในช่างคนสำคัญที่ถูกเรียกตัวกลับมาเพื่อการบูรณะทองคำครั้งนี้ด้วย ประกอบกับการกลับมาทำงานให้กับรัฐสังคมนิยมของ อดีตช่างหลวงผู้นี้จะเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสร้างพื้นที่ทาง วัฒนธรรมที่มีชีวิตให้แก่ช่างเงินหลวงพระบางภายใต้บรรยากาศการท่องเที่ยว

เที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีต

งานซ่อมแซมมรดกสถาปัตยกรรมทั้งหมดฝ่ายอนุรักษ์คำนึงถึงการใช้หลักปฏิบัติตามความรู้ชุดเดิมที่สืบทอดมาจากยุคราชอาณาจักรให้มากที่สุดด้วยเหตุผลสำคัญ 2 ประการ คือ เพื่อให้เกิดการผนึกตัวกับวัตถุเดิมและทำให้สถาปัตยกรรมนั้น ๆ มีลักษณะของการเก็บรักษาบรรยากาศของอดีตให้มากที่สุด เงื่อนไขข้างต้นผลักดันให้นักอนุรักษ์จากหน่วยงานของรัฐชาติสังคมนิยมจำเป็นต้องก้าวเข้าไปสู่พื้นที่ของภูมิปัญญาอันเป็นความรู้เชิงช่างแบบโบราณของคนหลวงพระบางสมัยราชอาณาจักร โดยเฉพาะการเรียกตัวบรรดาช่างฝีมือของราชสำนักกลับมาให้ความรู้และร่วมงาน รวมถึงเพื่อศึกษาข้อมูลด้านเทคนิคการก่อสร้าง โดยเฉพาะด้านวัสดุและกรรมวิธีต่อมาก็ได้ขยายไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กับวัตถุทางวัฒนธรรมนั้น ๆ และทำให้สถานะความเป็นอดีตช่างหลวงมีความสำคัญขึ้นมาในสายตาของข้าราชการรัฐสังคมนิยมด้วย (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2551, 107)

1.2 การทำหลวงพระบางให้เป็นมรดกของชาติ และความหมายใหม่ให้กับช่างเงินหลวงพระบาง

ความหมายของวัฒนธรรมศักดิ์ดินานั้นได้รับการนิยามขึ้นใหม่เมื่อกรมพิพิธภัณฑ์และวัตถุโบราณจะเข้าไปจัดการหรือบูรณะซ่อมแซมต้องผ่านการยินยอมจากรัฐบาลเสียก่อนเพื่อที่จะไม่ให้เป็นการแสดงท่าทีที่ขัดต่ออุดมการณ์ทางการเมือง กรมพิพิธภัณฑ์และวัตถุโบราณจึงได้สร้างความหมายใหม่ให้กับพระราชวังและหอคำในบริบทของสมบัติแห่งรัฐสังคมนิยม เพื่อเปลี่ยนผ่านความหมายจากการเป็นราชสมบัติที่เป็นสัญลักษณ์ของของศักดิ์ดินาชั้นสูงสุด สู่การเป็นผลงานของมหาชนตาม

นัยของลัทธิ มาร์กซ์-เลนินที่ว่า “อดีตพระราชวังหลวงพระบาง” รวมทั้ง เมืองหลวงพระบางซึ่งได้กลายเป็น “อดีตราชธานี” ไปแล้วนั้น มีความหมายต่อพรรคและรัฐไม่ต่างจากสถาปัตยกรรมชิ้นอื่นและเมืองอื่น ๆ ในประเทศลาว อดีตพระราชวังจึงกลายเป็นสิ่งก่อสร้างที่ถูกเรียกว่า “วังเก่า” ขณะที่เมืองหลวงพระบางก็ถูกเรียกว่า “ราชธานีเก่า” กระนั้นก็ไม่ได้หมายความว่า “พระราชวัง” หรือ “ราชธานี” แห่งนี้จะเป็นราชสมบัติของพวกศักดินา แม้ในสมัยราชอาณาจักรเมื่อครั้งเหล่ากษัตริย์ยังคงดำรงบทบาทสำคัญของประเทศก็ตาม ทั้งนี้เพราะในความหมายของมาร์กซ์-เลนินนั้น กษัตริย์เป็นเพียงผู้เริ่มต้นหรือก่อให้เกิดการสร้างพระราชวัง รวมถึงสิ่งต่างๆ ที่เคยถูกเรียกว่าราชศิลปะหรือราชประเพณี แต่กษัตริย์มิได้เป็นผู้ลงมือปฏิบัติในแรงงานการผลิต ดังนั้นปรากฏการณ์ที่เคยถูกเรียกว่า “ราชศิลปะ” ทั้งด้านวัตถุ ศิลปะ การแสดง และประเพณีพิธีกรรมอื่น ๆ นั้นแท้จริงแล้ว “มหาชน” ต่างหากที่เป็นผู้สร้าง ดังนั้นหากจะพิจารณาในมิติของมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมแล้ว ปรากฏการณ์ข้างต้นทั้งหมดจึงเป็นมรดกที่ตกทอดจากมหาชนสมัยราชอาณาจักรสู่มหาชนสมัยรัฐชาติสังคมนิยม และพื้นที่ของเมืองหลวงพระบางก็เป็นศูนย์กลางของศิลปวัฒนธรรมของมหาชนมิใช่ของกษัตริย์ ดังนั้นเมืองหลวงพระบางจึงเป็นแหล่งสถาปัตยกรรมวิจิตรกรรมและวัฒนธรรมทางจิตใจอื่น ๆ ที่ควรอนุรักษ์และปกป้องรักษาในฐานะมรดกของชาติ (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2551, น. 108) และในการสร้างความหมายใหม่นี้บรรดาช่างหลวงแห่งราชสำนักจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของมหาชนผู้สร้างงานศิลปะไปด้วยโดยปริยาย และการสร้างความหมายใหม่นี้จะเปิดพื้นที่ให้ช่างเงินสามารถสร้างสรรค์ผลงานของตนขึ้นอีกครั้ง

1.3 ความหมายใหม่ของช่างเงินในการเป็นส่วนหนึ่งของมรดกโลกทางวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิต

หลังจากนั้นหลวงพระบางจึงถูกสร้างให้เป็นเมืองมรดกของชาติด้วยการออกกฎหมาย “รัฐดำรัสว่าด้วยมรดกวัฒนธรรมประวัติศาสตร์ และธรรมชาติระดับชาติ” คณะกรรมาธิการแห่งชาติเพื่อยูเนสโก จึงได้นำเสนอเมืองหลวงพระบางซึ่งอยู่ในฐานะมรดกของชาติลาวแล้วเข้าสู่คณะกรรมการด้านมรดกโลกของยูเนสโก เพื่อพิจารณารับบรรจุมรดกชาติแห่งนี้ไว้ในบัญชีมรดกโลก สำนักงานมรดกโลกแห่งยูเนสโกจึงได้ส่งผู้เชี่ยวชาญเข้ามาร่วมพิจารณาสถานภาพของเมืองหลวงพระบางเพื่อทำการประเมินและตรวจสอบในขณะนั้นอีกครั้งหนึ่ง ทำให้มีการตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำรายงานนำเสนอหลวงพระบางเป็นเมืองมรดกโลกต่อสำนักงานมรดกโลกในระยະนี้ โดยประกอบด้วยกรมพิพิธภัณฑ์และวัตถุโบราณ คณะกรรมาธิการแห่งชาติเพื่อยูเนสโก และคณะผู้เชี่ยวชาญจากยูเนสโกทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่าเมืองหลวงพระบางเป็นแหล่งมรดกของชาติที่อ่อนไหวอย่างยิ่ง เพราะเป็นมรดกทางกายภาพที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของผู้คน และกำลังมีการเปลี่ยนแปลงทางกายภาพอย่างน่าเป็นห่วง เพราะกำลังตกอยู่ในกระแสการท่องเที่ยวสากลที่เข้มข้นขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งจะต้องพิจารณาขึ้นทะเบียนตามข้อกำหนดของยูเนสโก

ภายใต้บรรยากาศการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกแห่งนี้ ช่างเงินแห่งราชสำนักถูกเปลี่ยนความหมายไปแล้วจากการเป็นส่วนหนึ่งของอดีตราชธานี ไปสู่การเป็นส่วนสำคัญของมรดกโลกเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีต สาเหตุสำคัญคือนโยบายจินตนาการใหม่ทำให้เศรษฐกิจของเมืองหลวงพระบางเปลี่ยนไปพึ่งพิงอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการเฟื่องฟูของอาชีพบริการ การผลิตและจำหน่าย

หัตถกรรมและสินค้าพื้นเมือง สำหรับจำนวนคนหลวงพระบางที่ทำงานกับการท่องเที่ยว หัวหน้างานวิชาการฝ่ายท่องเที่ยวหลวงพระบางให้ทัศนะว่า ไม่อาจจะกำหนดเป็นตัวเลขที่แน่ชัดได้ เพราะในความเป็นจริงคนหลวงพระบางแทบทั้งหมดล้วนทำงานที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นแม่ค้าขายชิ้นหมากเบง แจ่วบอง ผ้าแพรว ผู้ผลิตและจำหน่ายของที่ระลึก แม่ค้าในตลาดมืด คนขับเรือ คนขายอาหารให้นักท่องเที่ยวตักบาตร สรุปได้ว่าแทบทุกครอบครัวต่างล้วนมีรายได้ที่สัมพันธ์กับการท่องเที่ยวไม่มากก็น้อย และไม่ทางตรงก็ทางอ้อม (แผนกแผนงานเมืองหลวงพระบาง, 2006, 12) ประเด็นที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวหลวงพระบางต้องการคือ อาชีพต่าง ๆ ของชาวเมืองควรมีส่วนในการสะท้อนบรรยากาศความโหยหาอดีตให้แก่เมือง และอาชีพชั่งเงินจากอดีตราชสำนักก็โดดเด่นขึ้นมา

2. องค์ประกอบแห่งการประดิษฐ์สร้างช่างเงินหลวงพระบางสำหรับการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลก

ในการเป็นเมืองมรดกโลกและเมืองแห่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้น ช่างเงินถือเป็นส่วนหนึ่งของบรรยากาศชีวิตของชาวเมืองหลวงพระบางตามที่ยูเนสโกยกย่องว่า “เป็นเมืองมรดกโลกที่ยังมีชีวิต” ดังนั้นในขณะที่ผลิตภัณฑของช่างเงินกลายเป็นของที่ระลึกที่โดดเด่นประจำเมืองหลวงพระบาง ชุมชนช่างเงินอยู่บริเวณบ้านหอเสียงกับบ้านวัดธาตุ ปัจจุบันอยู่ในเขตปกป้องรักษามรดกโลกด้านใต้ ก็กลายเป็นส่วนหนึ่งของเขตอนุรักษ์มรดกโลก อันทำให้ชุมชนมีความโดดเด่นขึ้นมาชาวบ้านมีความเป็นอยู่ดีไม่ด้อยไปกว่าพื้นที่ส่วนอื่น ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองชาวเมืองส่วนใหญ่ของชุมชนนี้มีอาชีพเดินเรือสินค้าข้ามภวโดยสาร ค้าขาย ที่สำคัญคือการผลิตเครื่องเงินประจำราชสำนัก

และทำงานข้าราชการ และได้ผันอาชีพตัวเองมาเป็นพ่อค้าแม่ขาย ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเปลี่ยนมาทำอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวภายหลังการเปิดประเทศ แต่ที่โดดเด่นที่สุดคือการเป็นชุมชนดั้งเดิมของกลุ่มช่างเงินแห่งราชสำนัก

2.1 ความเป็นช่างหลวงแห่งราชสำนัก

แต่เดิมหลวงพระบางขึ้นชื่อว่าเป็นแหล่งรวมของต้นกำเนิด ศิลปะเชิงช่าง ในแต่ละยุคสมัยจะมีช่างฝีมือดีแต่ละด้านที่สร้างสรรค์ ผลงานประดับพื้นที่หลวงพระบาง โดยช่างชั้นเยี่ยมจะถูกเรียกตัวไป ถวายงานรับใช้ราชบัลลังก์ภายใต้การอุปถัมภ์ค้ำชูของกษัตริย์ ช่างเหล่านี้จึงเป็นศิลปินแห่งราชสำนักโดยจะได้รับพระราชทานนามยศจาก กษัตริย์ ในชั้นหมื่น, แสน, เพี้ย⁴ ช่างหลวงแห่งราชสำนักเหล่านี้ถูก ยกย่องจากช่างเงินของหลวงพระบางปัจจุบันในฐานะของการเป็นบรม ครูด้านศิลปกรรมของหลวงพระบาง โดยเฉพาะช่างหลวงชุดสุดท้าย ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งมีอยู่ด้วยกันสามท่านที่ได้รับการ ยกย่อง คือ เพี้ยสิง เพี้ยตัน และเพี้ยทอง โดยในสามท่านนี้ผู้ที่ได้รับการ อนุโลมมากที่สุดคือ เพี้ยตัน ถัดมาคือเพี้ยทอง ส่วนเพี้ยสิงนั้นจาก ประวัติניתนได้ว่าเป็นอาจารย์ของเพี้ยตันและเพี้ยทอง แต่ไม่ได้รับการ อนุโลมมากนักจากช่างเงินปัจจุบัน

ก. เพี้ยสิง ครูแห่งครูช่างหลวงพระบาง

“เพี้ยสิง” คือนามที่ชาวหลวงพระบางใช้เรียก “เพี้ยภักดี” อัน

---

⁴ ตำแหน่งนามยศ “เพี้ย” เป็นบรรดาศักดิ์ตามแบบราชสำนักหลวงพระบางเรียกว่า “ตำแหน่งบ้านชื้อบ้านชาวเมือง” 17 ตำแหน่งตั้งแต่ตำแหน่ง เมืองแสน ลงมาจนถึงตำแหน่ง สุโผ คำว่า เพี้ย น่าจะพามาจากคำว่า “พญา” หรือ “พระยา”

เป็นราชทินนามที่ได้รับจากราชสำนัก ส่วนชื่อเดิมของท่านคือ “สิง จะเลนสิน” เกิดในปี ค.ศ. 1898 ในตระกูลช่างราชบัณฑิตทางศิลป วัฒนธรรม จึงเป็นผู้มีความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมลาวเป็นอย่างดี จน ได้เป็นบัณฑิตเอกและเจ้ากรมพิธีการประจำราชสำนักหลวงพระบาง นอกจากนี้ยังเป็นพระพี่เลี้ยงดูแลเจ้าสุวันนะพูมาและเจ้าสุภานุวงศ์ และเสียชีวิตในปี ค.ศ. 1967 ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง 6 ปี มีลูกศิษย์คนสำคัญ คือ เพี้ยตัน ผู้ซึ่งได้ฝากผลงานไว้กับหลวงพระบาง มากมายในเวลาต่อมา และเพี้ยทอง ผู้มีความเชี่ยวชาญในการตีเงิน และคำ (ทอง) (ธีระยุทธ เฟื่องชัย, 2558, 94 - 96) จากข้อมูลพบว่า เพี้ยสิงเป็นช่างหลวงคนสำคัญที่ทำให้ช่างหลวงของราชสำนักใน ยุคต่อมา ด้วยการที่ท่านมีตำแหน่งเป็นเจ้ากรมพิธีการ และน่าจะมีส่วน ในการผลักดันให้เพี้ยตันและเพี้ยทองกลายเป็นช่างหลวงของราชสำนัก แต่ประวัติของท่านมีช่างเงินในปัจจุบันอ้างถึงน้อยมาก เมื่อเทียบกับ เพี้ยตันและเพี้ยทอง ซึ่งอาจจะเป็นด้วยการที่ช่วงชีวิตของเพี้ยสิงอยู่ ในช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองจึงยังมีความหมายของการเป็น ชนชั้นศักดินาที่เป็นคู่ตรงข้ามทางการเมือง ช่างหลวงของอดีตราชสำนัก ในปัจจุบันจึงหลีกเลี่ยงที่จะอ้างถึง

ข. เพี้ยตัน ศิลปินส์เอกแห่งหลวงพระบาง

สำหรับช่างศิลปะที่สำคัญในสมัยราชอาณาจักรโดยเฉพาะช่วง สดุดท้ายซึ่งคาบเกี่ยวกับสมัยสังคมนิยมและได้สร้างผลงานและสร้างลูก ศิษย์ไว้จำนวนมากที่สุด คือ “เพี้ยตัน” ในสมัยราชอาณาจักรท่านได้รับการยกย่องให้เป็น “อาจารย์ในชั้นบัณฑิตทางด้านศิลปะลาวในสกุล ศิลปะพื้นเมืองหลวงพระบาง” ผลงานของท่านทุกชิ้นต่างล้วนเป็นต้น แบบที่ถูกรับเป็นจุดสูงสุดของการเป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมใน

ปัจจุบัน เพี้ยตันได้เสียชีวิตในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ปี ค.ศ. 2000 ด้วยโรคชราขณะที่มีอายุได้ 91 ปี อดีตช่างหลวงแห่งราชสำนักผู้นี้จึงได้มีโอกาสสัมผัสถึงการขีดขูผลงานของตนในฐานะมรดกของโลก เป็นเวลา 15 ปีก่อนเสียชีวิต (ศุภชัย สิงห์ยะบุศย์, 2551, 165)

อย่างไรก็ตามแม้ว่าตัวของเพี้ยตันจะเสียชีวิตไปแล้วหลังจากหลวงพระบางได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกได้ 15 ปี แต่ในบริบทของมรดกโลกและเมืองท่องเที่ยวระดับโลก ชีวิตและผลงานของเพี้ยตันยังคงอยู่ในฐานะความทรงจำที่สำคัญอย่างหนึ่งของเมืองในฐานะนายช่างใหญ่แห่งหลวงพระบาง และเป็นต้นแบบของการยึดโยงอดีตของความเป็นช่างของราชสำนักกับช่างเงินที่เสนอตัวตนของการเป็นผู้ผลิตงานหัตถกรรมที่มีความสัมพันธ์กับอดีตให้แก่การท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีตของหลวงพระบาง ดังจะเห็นได้จากการนำเสนอผลงานของท่านที่มีอยู่มากมายในเมืองหลวงพระบาง ซึ่งได้ถูกให้ความหมายใหม่เป็นมรดกแห่งชาติและรักษาไว้ไม่ให้ตายจากหลวงพระบาง ควบคู่ไปกับการที่ผลงานของท่านได้ถูกนำมาใช้เป็นประโยชน์ต่อการสถาปนาความเป็นอดีตราชธานีสู่สถานภาพเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม ส่วนในบริบทของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมนั้นชีวิตและผลงานของเพี้ยตันเป็นตัวสนับสนุนให้ช่างของเมืองหลวงพระบางรุ่นหลัง โดยเฉพาะกลุ่มของช่างเงิน ได้ผลิตผลงานที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวผู้ต้องการบริโภคอดีตและความเป็นของแท้แห่งหลวงพระบางได้อย่างลงตัว ด้วยการที่ช่างเงินพยายามยึดโยงชีวิตและผลงานของเพี้ยตันไว้กับผลงานและชีวิตความเป็นช่างเงินของตนในมิติด้านต่างๆ เช่น การเป็นลูกศิษย์สายตรง การเป็นศิษย์ของศิษย์ แม้แต่การเคยช่วยงานเพี้ยตันในฐานะลูกมือ ทั้งนี้เพื่อการสร้างการอธิบายถึงการเป็นช่างหลวงพระบางขนานแท้ให้กับตนเอง ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ของการทวน

กลับและสืบทอดอดีตราชศิลปะรูปแบบหนึ่ง ดังนั้นความเป็นช่างหลวงของเพี้ยตันจึงมีความสำคัญต่อช่างเงินในฐานะของการเป็นต้นแบบของช่างหลวงซึ่งเป็นภาพที่สร้างความหมายและคุณค่าทางวัฒนธรรมให้แก่เครื่องเงิน ชีวิตและผลงานของเพี้ยตันและศิษย์ของท่านจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของการเกิดช่างเงินหลวงพระบางปัจจุบัน อันมาจากอดีตราชศิลปะที่ยึดโยงกับศิลปินและช่างรุ่นใหม่ในบริบทของการท่องเที่ยวและการเป็นมรดกโลก

ภาพที่ 1 หน้าบันหอคำปัจจุบันคือพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติเมืองหลวงพระบาง ผลงานของเพี้ยตันต้นสกุลช่างเงินหลวงพระบาง
ที่มา : ภาพโดยผู้วิจัย

ค. เพี้ยทอง ศิลปินแห่งชาติ อดีตช่างทองหลวงแห่งราชสำนัก “เพี้ยทอง” หรือ “ทิดทอง รัตนากอน” เป็นอดีตช่างทองช่างเงินหลวงของราชสำนักและเป็นลูกศิษย์คนสำคัญของเพี้ยสิง ภายหลังเปลี่ยนแปลงการปกครองได้เปิดร้านผลิตและจำหน่ายเครื่องเงินที่เรือนของตน ซึ่งทิดทองได้ดัดแปลงเรือนอาศัยของตนเป็นร้านเครื่องเงิน

ไปพร้อมกัน อีกทั้งยังกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของเมืองหลวงพระบางด้วย เพียทองได้นำเสนอตนเองและผลิตภัณฑ์ของตนว่าเติบโตมาจากการเป็นช่างแห่งราชสำนักหลวงพระบางจนถึงขั้นได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “เพียทอง” โดยผลงานชิ้นสำคัญของท่านเมื่อครั้งดำรงนามยศเป็นเพียทองแห่งราชสำนักหลวงพระบาง คือ การผลิตเครื่องราชกกุธภัณฑ์ทองคำเพื่อเตรียมการสำหรับประกอบพิธีราชาภิเษกเจ้ามหาชีวิตศรีสว่างวัฒนา แต่เครื่องทองเหล่านั้นยังไม่ได้ถูกใช้ประกอบราชพิธีก็เกิดการเปลี่ยนแปลงการปกครองไปสู่ระบอบใหม่เสียก่อน ผลงานของเพียทองจึงได้ถูกยึดเป็นของรัฐบาลสังคมนิยมพร้อมกับถูกเปลี่ยนความหมายเป็นศิลปะศักดิ์นิจานกระทั่งมีการบูรณะพระราชวัง ผลงานของเพียทองจึงได้มีความหมายเป็นมรดกเชิงวัตถุที่ถูกนำมาจัดวางแสดงในพระราชวังซึ่งได้ถูกเปลี่ยนความหมายเป็น “หอพิพิธภัณฑสถานหลวงพระบาง” ขณะที่เพียทองก็ได้ถูกสลายนามยศออกจากหน้านามเหลือเพียง “ทิดทอง” ไม่ต่างจากผู้มีนามยศนำหน้าทุกคนในหลวงพระบาง และใน สปป.ลาว จนกระทั่งในปี ค.ศ. 2010 ภายหลังจากที่ท่านเสียชีวิตไปแล้ว 30 ปี รัฐบาลลาวจึงได้ยกย่องท่านเพียทองให้เป็นศิลปินแห่งชาติด้านวิจิตรศิลป์ กระนั้น เครื่องราชกกุธภัณฑ์และเรื่องราวข้างต้นทั้งหมดก็ยังคงถูกนำเสนอเพื่อสร้างมูลค่า และความน่าสนใจให้กับร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์เครื่องเงินของ “ทิดทอง” และมันได้กลายเป็น “Brand” ทางการค้าในธุรกิจที่โน้มนำเอาศิลปะเชิงช่างของหลวงพระบางมาสร้างเป็นสินค้าที่ระลึกของการท่องเที่ยว

ภาพที่ 2 ราชบัลลังก์ของเจ้ามหาชีวิตสว่างวัฒนา
และเครื่องราชูปโภคผลงานของเพียทองวางอยู่ด้านข้าง
ที่มา : ภาพจากสำนักงานผู้ช่วยทูตทหารไทย/เวียงจันทน์

2.2 การประดิษฐ์สร้างประวัติศาสตร์ชุมชนช่างเงินวัด ทาคน้อย

การนำเสนอประวัติศาสตร์การเป็นช่างหลวงแห่งราชสำนักของช่างเงินนั้นยึดโยงอยู่กับประวัติศาสตร์อันเก่าแก่ของเมืองหลวงพระบาง ที่มีจุดเริ่มต้นตั้งแต่สมัยจารีตมายึดโยงกับประวัติศาสตร์ของชุมชนบ้านธาตุน้อยชุมชนของช่างเงินหลวงพระบางในปัจจุบันว่า เดิมนั้นชุมชนช่างเงินเป็นชุมชนชาวไทยวนที่เป็นราชศิลปินอันสืบทอดมาตั้งแต่รัชสมัยพระเจ้าโพธิสารราช มีบรรพบุรุษมาจากเมืองเชียงใหม่ เมืองหลวงของอาณาจักรล้านนา โดยได้อพยพติดตามราชธิดาภคินีล้านนามาเป็นมเหสีของพระเจ้าโพธิสารราชและได้ทำหน้าที่เป็นช่างหลวงแห่งราชสำนักหลวงพระบางตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา (ไชชนะ

วิพามาลี, สัมภาษณ์, 4 ธันวาคม 2555) ซึ่งเป็นช่วงเวลาในรัชสมัยของพระเจ้าโพธิสารราช (ค.ศ. 1520 - 1547) จนถึงรัชสมัยพระเจ้าไชยเชษฐา (ค.ศ. 1548 - 1571) ในพงศาวดารลาวฉบับของมหาสิลา วีรวง กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างอาณาจักรล้านช้างและล้านนาในรัชสมัยของพระเจ้าโพธิสารราชว่า เมื่อพระองค์ขึ้นครองราชย์และรวบรวมแผ่นดินให้เกิดความเป็นปึกแผ่นแล้วทรงประกาศยกเลิกไม่ให้ประชาชนนับถือผีสางและให้มายึดมั่นในพระพุทธศาสนา ทรงสร้างวัดวาอารามต่าง ๆ มากมาย ให้การช่วยเหลือเวียงคานมและเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับล้านนา (เชียงใหม่) ต่อมาเมื่อถึงปี พ.ศ. 2091 ได้ส่งพระราชโอรสองค์ใหญ่ของพระเจ้าโพธิสารราชซึ่งประสูติกับพระมเหสีที่มีพระนามว่า “พระนางยอดคำทิพย์” (หรือเจ้านางหลวงคำผาย พระธิดาในกษัตริย์ล้านนา) ให้ทรงขึ้นครองราชย์นครเชียงใหม่ทรงมีพระนามว่าสมเด็จพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช ต่อมาในปี ค.ศ. 1548 พระเจ้าโพธิสารราชทรงตกช้างระหว่างเสด็จประพาสคล้องช้างป่าและเสด็จสวรรคต เจ้าศรีวรวงษาราชกุมาร (เจ้ามหาอุปราชศรีวรวงษา) และเจ้ากิจฉนวนรธิราช (เจ้าท่าเรือ) ผู้เป็นพระราชโอรสองค์รองต่างพยายามจะขึ้นครองราชย์สมบัติเป็นกษัตริย์องค์ใหม่ ขุนนางล้านช้างจึงเชิญพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชเสด็จกลับมานครหลวงพระบางเพื่อรับเถลิงถวัลยราชสมบัติระงับเหตุวุ่นวายที่จะเกิดขึ้น (มหาสิลา วีรวง, 2520, 35)

พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชครองราชย์เป็นเวลา 23 ปี ทรงครองราชย์ที่ “ราชธานีเชียงทอง”⁵ 12 ปี คือ ระหว่าง ปี ค.ศ. 1584 - 1560

⁵ หลวงพระบางขณะนั้นเป็นราชธานีของอาณาจักรล้านช้างเมื่อพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชย้ายเมืองหลวงมาอยู่ที่เวียงจันทน์จึงเปลี่ยนชื่อเป็นหลวงพระบาง

ในช่วงระหว่างนี้พระองค์ทรงมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างอัตลักษณ์ให้กับพื้นที่เมืองเชียงทองที่ส่งผลต่อการเป็นมรดกวัฒนธรรมให้กับเมืองหลวงพระบางมาจนถึงปัจจุบันอย่างน้อย 3 ประการ คือ การสร้างพระมหาธาตุและวัดมหาธาตุราชวรวิหาร สร้างวัดเชียงทอง และการเปลี่ยนนามเมืองเชียงทองเป็น “เมืองหลวงพระบาง” วัดมหาธาตุราชวรวิหารซึ่งชาวหลวงพระบางเรียกสั้น ๆ ว่า “วัดธาตุน้อย” ที่สัมพันธ์กับการสร้างประวัติศาสตร์ชุมชนช่างเงินของหลวงพระบาง ตั้งอยู่ริมถนนสายกลางเมือง ถือเป็นวัดแรกที่ถูกสร้างในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชในปีที่ขึ้นเสวยราชย์ ขณะที่วัดเชียงทองทรงสร้างขึ้นในปีสุดท้ายที่ทรงครองราชย์ในราชอาณาจักรเชียงทอง ประการสำคัญคือผู้ที่มียบทบาทสำคัญในการสร้างวัดธาตุน้อยคือสมเด็จพระอัยยิกาท้าวเจ้า เจ้าหญิงจากเชียงใหม่ เพื่อความเป็นสิริมงคลแห่งการขึ้นเสวยราชย์ของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช โดยสร้างพระมหาธาตุที่มีรูปทรงสถาปัตยกรรมคล้ายคลึงกับเจดีย์วัดโลกโมฬี ที่พระสวามีทรงโปรดให้สร้าง ณ นครเชียงใหม่เมื่อปี ค.ศ. 1528 การที่ทรงเลือกรูปแบบขององค์พระมหาธาตุเป็นเจดีย์รูปทรงปราสาทคล้ายคลึงกับเจดีย์โลกโมฬี จึงเป็นการสื่อความหมายบางประการว่า สมเด็จพระอัยยิกาเจ้ากับพระมหาเทวียอดคำ ทรงมีพระประสงค์ที่จะอุทิศราชกุศลถวายแด่พระเจ้าเมืองเกษเชษฐาราช จึงได้บรรจุพระสรีรางคารส่วนหนึ่งของพระองค์ไว้ในองค์พระมหาธาตุนี้อีกด้วย ข้อสันนิษฐานของศุภชัย สิงหบุตร เชื่อว่ากรณีการสร้างวัดมหาธาตุและการขึ้นเสวยราชย์ ณ นครเชียงทองของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช น่าจะมีส่วนสำคัญต่อการที่พระอัยยิกาเจ้านำเอาช่างจำนวนมากเข้ามาอยู่อาศัยในเขตบ้านวัดธาตุน้อย โดยเฉพาะกลุ่มช่างเงินช่างทองของเมืองหลวงพระบาง ซึ่งน่าจะมียุทธสำคัญต่อการสร้างพระธาตุน้อย ประดิษฐ์สร้างเครื่องราชกกุธภัณฑ์ และราชศิลปะทั้งปวง แต่

ผู้วิจัยมีความเห็นว่าช่างเงินของเมืองหลวงพระบางในปัจจุบันนี้น่าจะเป็นช่างเงินรุ่นใหม่ เนื่องจากภายหลังที่พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชทรงย้ายเมืองหลวงจากเมืองเชียงทองไปยังเวียงจันทน์ได้ทรงสร้างศิลปะวัตถุไว้ที่เวียงจันทน์เป็นจำนวนมาก เช่น หอพระแก้ว วัดสี่สางค์ พระองค์ตั้ง และสร้างพระราชวัง เพราะฉะนั้นพระองค์น่าจะนำเอาช่างหลวงที่มีฝีมือจากหลวงพระบางลงไปเพื่อการสร้างพระนครขึ้นใหม่ อย่างไรก็ตาม “ช่างลู” หรือนายไชชนะ วิพามาลี ช่างเงินฝีมือดีในชุมชนบ้านวัดธาตุน้อย ยังคงกล่าวถึงประวัติของชุมชนช่างเงินแห่งวัดธาตุน้อยว่า บรรพชนของเขาคือชาว “ไทยวน” อพยพมาจากล้านนาเข้ามาอยู่เมืองเชียงทองพร้อมกับพระมหาเทวียอดคำ ครั้งเมื่อพระนางเสด็จมาเป็นพระอัครมเหสีของพระเจ้าโพธิสารราช มีหน้าที่ดูแลราชสำนักด้านการช่างตั้งแต่สมัยนั้นสืบมา นอกจากนี้ยังมีชาวล้านนารุ่นใหม่อพยพเข้ามาเพิ่มเติมพร้อมกับพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช คราวเสด็จกลับมาปกครองอาณาจักรล้านช้าง ซึ่งสอดคล้องกับจารึกวัดมหาธาตุ เมืองหลวงพระบางว่า

“จุลศักราช 910 (พ.ศ.2091) ปีเป็กสัน (ปีวอก สัมฤทธิศก) เดือน 7 ออก 11 ค่ำ วันศุกร์มีอ รวยยี่... พระราชโอยกามหาเทวเจ้า (พระราชอัยยิกามหาเทวีเจ้า) ตั้งพระมหาธาตุก็โอกาสหยายนน้ำช้อยช้ำกับอารามแลไพร...บ้านโคมข้าววงวด 200 บ้านคางวงวดข้าวแสนหนึ่งบ้านโจนวงวดข้าวเปลือก 20 เกิง บ้านใหม่วงวดหมาก 5 มัด บ้านจึงวงวดหมาก 3 มัดบ้านชะวากวงวดหมาก 2 มัด นาพูกุดเหนือทั้งมวลให้เป็นนาข้าวพระเจ้า แลช้อยพระเจ้ากินท้าวลูนขุนมาใหม่บให้ถอดถอนออก หากผู้ใดยังเอาออกให้มันไปตกในนรก” (สุรศักดิ์ ศรีสำออง, 2550, 54 ; อ้างอิงมาจาก จารึกวัดมหาธาตุ เมืองหลวงพระบาง)

จากบันทึกข้างต้นแสดงให้เห็นว่า นอกจากการมีอยู่จริงในประวัติศาสตร์หลวงพระบางของสมเด็จพระอัยยิกาเจ้าแล้ว ยังบ่งบอกถึงการนำเอาผู้คนจากล้านนาที่ว่า “ข้อยพระเจ้ากินข้าวลูนขุนมาใหม่บให้ถอดถอนออก หากผู้ใดยังเอาออกให้มันไปตกในนรก” นั้นน่าจะหมายถึงบ่าวไพร่ และขุนนางจากล้านนา ผู้เข้ามาสมทบในชุมชนและราชสำนักของหลวงพระบางตั้งแต่สมัยของพระเจ้าโพธิสารราชและรวมตัวกันอยู่บริเวณวัดทาดน้อยที่สร้างในสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราช อันเป็นการโยกประวัติของชุมชนเข้ากับการสร้างตัวตนของช่างเงินที่รวมตัวกันอยู่บริเวณชุมชนหน้าวัดทาดน้อยว่าเป็นช่างหลวงที่เข้ามาพร้อมกับสายสัมพันธ์ทางเครือญาติของกษัตริย์ล้านนาและล้านช้าง สะท้อนถึงความเก่าแก่ของการสืบทอดความเป็นช่างแห่งราชสำนักมาจากยุครุ่งเรืองของอาณาจักรล้านช้างสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชซึ่งเป็นยุครุ่งเรืองที่สุดยุคหนึ่งในประวัติศาสตร์ลาว

2.3 การประดิษฐ์สร้างตัวตนของช่างเงินผ่านจารีตของความรู้

การถ่ายทอดความรู้ของช่างเงินตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองจนถึงยุคสังคมนิยมในปัจจุบันเป็นการถ่ายทอดความรู้แบบจารีตโดยจะถ่ายทอดให้กับเครือญาติที่เป็นผู้ชายเท่านั้น เช่น พี่ชาย น้องชาย บุตรชาย หรือหลานชาย มากกว่าเครือญาติที่เป็นผู้หญิง เนื่องจากทัศนคติที่ว่าการทำงานเป็นงานที่จะต้องใช้เวลาของคนทุกขั้นตอนการผลิต จึงจำเป็นที่จะต้องอาศัยพลังกำลังและความอดทนเป็นอย่างมากเพื่อที่จะตีและยึดเงินด้วยกำลังแขนของตนเองให้ได้ชิ้นงานที่มีขนาดตามต้องการ รวมถึงการที่จะต้องอยู่หน้าเตาหลอมที่ร้อนจัดและสภาพการทำงานที่ต้องเปราะเปื้อนอยู่เสมอ ในขณะที่เดียวกันกลุ่ม

ช่างเงินเองก็มีการแบ่งลำดับชั้นทางสังคมที่ชัดเจนซึ่งเป็นบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมของช่างเงินเองตั้งแต่ในสมัยที่ยังทำงานรับใช้ราชสำนัก กล่าวคือ ผู้ที่เรียกตัวเองว่าเป็นช่างใหญ่ได้ต้องมีความรู้ความเชี่ยวชาญทุกด้านของการทำงาน ตั้งแต่การออกแบบลาย การแยกโลหะธาตุเงิน การผสมโลหะ การหล่อ การตีเงิน และการตอกลาย ความสัมพันธ์ทางอำนาจของช่างเงินกลุ่มต่าง ๆ จึงประกอบไปด้วย ช่างใหญ่ ผู้ควบคุมความเป็นไปต่างๆภายในสถานที่ทำงาน ถัดลงไปเป็นช่างประจำด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง คือ ช่างตีเงิน ช่างหล่อเงิน ช่างแถม การที่จะขึ้นเป็นช่างเงินเต็มตัวได้จึงต้องเริ่มตั้งแต่การเป็นช่างแถมเรื่อยไปจนถึงช่างตอกลาย ซึ่งกระบวนการนี้ใช้เวลามากกว่าสิบปีขึ้นไป และช่างทุกคนต้องเชื่อฟังคำสั่งของช่างใหญ่อย่างเคร่งครัด

ในจารีตของการสืบทอดความรู้กับการเป็นส่วนหนึ่งของการสร้างตัวตนของช่างเงินหลวงพระบางนั้นจะเห็นได้ว่าเป็นการถ่ายทอดความรู้โดยยึดหลักจารีตโบราณที่สืบทอดกันผ่านทางเครือญาติโดยเฉพาะผ่านฝ่ายชาย ประกอบกับการทำงานยึดตามหลักอาวุโสโดยสร้างระบบลำดับชั้นช่างเงินตามขั้นตอนการผลิต นายช่างใหญ่จะเป็นผู้มีอำนาจในการกำกับกระบวนการทำงานทั้งหมดโดยไม่สามารถโต้เถียงได้ กลุ่มช่างเงินจึงมีการกำหนดลำดับชั้นทางสังคมที่ประกอบไปด้วยนายช่างใหญ่ ช่างตอกลาย ช่างตีเงิน ช่างหล่อ ตามลำดับจากบนลงล่าง และผู้ที่จะเป็นช่างใหญ่ได้ต้องเรียนรู้ผ่านกระบวนการทุกขั้นตอนการผลิต กล่าวคือ ตั้งแต่การฝึกแถมลายมาก่อน จึงจะสามารถเรียนรู้วิธีการหล่อเงิน การตีเงิน การตอกลาย จนกว่าจะถึงการเป็นช่างใหญ่ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดรูปแบบอื่นเป็นของตนเองได้ การถ่ายทอดความรู้ในรูปแบบนี้เป็นมาตั้งแต่ก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบสังคมนิยมและนำเสนอผ่านการเปิดบ้านสาธิตวิธีการผลิตเครื่องเงินแบบ

จารีตให้นักท่องเที่ยวได้ชม

กลุ่มช่างเงินตั้งแต่ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองมีระบบการปกครองเพื่อบริหารองค์กรของตัวเองโดยผู้มีอำนาจหลักมาจากชนบทรรมนิยมประเพณีโบราณ มีการวางระเบียบกฎเกณฑ์โดยผู้ที่มีอำนาจสูงสุดคือนายช่างใหญ่ ซึ่งจะเป็นผู้แนะนำและควบคุมกิจกรรมต่างๆของการผลิตเครื่องเงินอย่างเคร่งครัด ประกอบกับการยึดถือชนบทรรมนิยมของการสืบทอดความรู้ที่เคร่งครัด ทำให้ช่างเงินที่สืบทอดความรู้การตีเงินแบบราชสำนักมีจำนวนน้อยมาก คุณค่าและมูลค่าของเครื่องเงินของหลวงพระบางจึงสูงตามไปด้วย

สรุป

เครื่องเงินหลวงพระบางมีฐานะเป็นของที่ระลึกที่โดดเด่นในการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง มีเงื่อนไขมาจากการเป็นงานหัตถกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมราชสำนักก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองและถูกทำลายไปพร้อมกับการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์เมื่อลาวปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี ค.ศ. 1975 ประกอบกับ ภายหลังการเปิดประเทศรับระบบทุนนิยม หรือนโยบายจินตนาการใหม่ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986 ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้รัฐสังคมนิยมยอมรับการมีตัวตนวัฒนธรรมจากระบบเก่า กระทั่งนำมาประกอบสร้างใหม่ให้เป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมแห่งชาติ ทำให้อุตสาหกรรมแห่งราชสำนักถูกฟื้นฟูขึ้นมาอีกครั้ง ด้วยกระบวนการประดิษฐ์สร้างวัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง และในการเป็นองค์ประกอบหนึ่งของหลวงพระบางในการได้รับยกย่องว่าเป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมที่ยังมีชีวิตในบริบทการเป็นมรดกโลกด้านวัฒนธรรม

ดังนั้นช่างเงินหลวงพระบาง จึงสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับ

สถานภาพของการเป็นเมืองมรดกโลกทางวัฒนธรรม และบริบทของการท่องเที่ยว ในมิติของการสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติจากยุคราชอาณาจักรจนเป็นของยุคสังคมนิยม โดยความสัมพันธ์นั้นเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้หลวงพระบางอยู่ในความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั่วโลก และเป็นประเด็นสำคัญที่งานวิจัยนี้จะนำเสนอ เนื่องจากวัฒนธรรมของหลวงพระบางที่ปรากฏอยู่ในภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวนั้น คือรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีต อันมีที่มาจากวัฒนธรรมที่สืบทอดจากราชสำนักหลวงพระบางที่มีความขัดแย้งกับอุดมการณ์สังคมนิยม บรรยากาศนี้มาจากในช่วงแรกหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองปี ค.ศ. 1975 เกิดการล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์และวัฒนธรรมศักดินาขนาดใหญ่ เป็นเหตุให้เมืองหลวงพระบางต้องปิดตัวเงียบไปนับสิบปี รวมไปถึงเครื่องเงินซึ่งเป็นหัตถกรรมของท้องถิ่นถูกจัดให้เป็นศิลปะและมรดกศักดินาที่จะต้องถูกตัดทิ้ง การผลิตเครื่องเงินของช่างเงินจากราชสำนักก็ต้องยุติไปด้วย จนกระทั่งหลังปี ค.ศ. 1986 เมื่อ สปป. ลาว เปลี่ยนนโยบายการบริหารประเทศเป็นสังคมนิยมแบบตลาด หรือนโยบายจินตนาการใหม่ หลวงพระบางจึงกลับมามีบทบาทโดดเด่นอีกครั้งจากการพัฒนาการท่องเที่ยว และเครื่องเงินจึงได้กลับมาอีกครั้งในลักษณะของสินค้าที่ระลึกของการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง โดยมีเงื่อนไข ปัจจัย และกระบวนการ กล่าวคือ

เงื่อนไขในการประดิษฐ์สร้างหลวงพระบางเพื่อการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีต มาจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของเมืองหลวงพระบาง ที่เริ่มต้นจากการเป็นราชธานีแห่งอดีตราชอาณาจักรลาวทั้งประเทศในยุคอาณานิคมก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง กล่าวคือ การเป็นอดีตราชธานีแห่งอาณาจักรลาวเป็นภาพลักษณ์ที่สำคัญของหลวงพระบางในบริบทของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของรัฐสังคมนิยม

ในปัจจุบัน แต่ในพัฒนาการด้านประวัติศาสตร์ลานั้นหลวงพระบาง มิได้เป็นราชธานีของอาณาจักรลาวหรือมีสถานะของแกนกลางของวัฒนธรรมลาวทั้งหมดมาแต่แรก รวมทั้งบรรยากาศของเมืองที่ประกอบด้วยอาคารอาณานิคมปนลาว ถนนสมัยใหม่ และงานศิลปะจากสกุลช่างจากราชสำนักรวมไปถึงช่างเงินที่ได้ปรากฏอยู่ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบางด้วย อาจกล่าวได้ว่าเงื่อนไขหรือเนื้อหาของการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีตของเมืองหลวงพระบางเป็นเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคอาณานิคม กล่าวคือการที่สถานภาพของสถาบันพระมหากษัตริย์ลาวมีสถานะทางวัฒนธรรมลาวเริ่มเข้มข้นขึ้นสมัยอาณานิคมฝรั่งเศส เหตุการณ์นี้เป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ทำให้สถาบันพระมหากษัตริย์ลาวเริ่มหันไปให้ความสำคัญกับศิลปวัฒนธรรม อีกประการหนึ่ง คือ การเข้ามาของระบบอาณานิคมได้กั้นกษัตริย์และเชื้อพระวงศ์ออกไปจากการเมือง กษัตริย์ลาวและชนชั้นสูงในราชสำนักจึงมุ่งความสนใจไปที่ประเด็นของการสืบทอดและสร้างแบบแผนให้กับวัฒนธรรมประเพณีแทน เห็นได้จากการมอบบรรดาศักดิ์และยกย่องศิลปินหรือช่างฝีมือด้านต่าง ๆ ด้วยคำนำหน้าชื่อเป็นแสน เป็นเพี้ย นอกจากนี้ระบบอาณานิคมยังทำให้เมืองที่มีฐานานุศักดิ์เป็นราชธานีแกนกลางของวัฒนธรรมลาวไปในที่สุด เงื่อนไขประการต่อมาคือ การกลายเป็นอดีตราชธานีในช่วงสังคมนิยมระยะแรกเกิดจากสภาวะการทางการเมืองเมื่อลาวปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นสังคมนิยมในวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ. 1975 ความเป็นราชธานีได้ถูกเปลี่ยนเป็นอดีตราชธานี การปกครองแบบประชาธิปไตยมีกษัตริย์แห่งหลวงพระบางเป็นประมุขกลายเป็นสิ่งที่น่าชิงชังและต้องถูกต่อต้าน คำว่าระบอบเก่าจึงได้ถูกนำมาจำแนกศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี และแนวทางประเพณีปฏิบัติของสังคมนิยม ทำให้หลวง

พระบางต้องปิดตัวเจียบไปและการผลิตเครื่องเงินกลายเป็นสิ่งต้องห้ามตามไปด้วย ดังนั้นอารมณ์ของการท่องเที่ยวเพื่อการโหยหาอดีตของเมืองหลวงพระบางจึงเป็นอารมณ์ที่เกิดขึ้นจากพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ชาติที่เวลาของอดีตซ้อนทับการอยู่บนพื้นที่ทางกายภาพ

ส่วนปัจจัยที่ทำให้เกิดการประดิษฐ์สร้างหลวงพระบางและเครื่องเงินในบริบทการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีตนั้นเกิดจากนโยบายจินตนาการใหม่ที่ประเด็นหลักคือการเปลี่ยนแนวทางการบริหารประเทศด้านเศรษฐกิจจากแบบสังคมนิยมเข้มข้นสู่สังคมนิยมแบบตลาดที่ส่งผลให้เกิดการไหลบ่าของวัฒนธรรมต่างชาติเข้ามาใน สปป. ลาว พร้อม ๆ กับทุนทางเศรษฐกิจ ก่อให้เกิดปัจจัยด้านการสร้างวัฒนธรรมแห่งชาติที่มีรากเหง้ายาวนานโดยการกลับไปให้ความสำคัญกับประเพณีพิธีกรรมดั้งเดิมจากอดีต เกิดเป็นการสร้างการ เชื่อมโยงวัฒนธรรมจากอดีตเหล่านั้นให้กลายเป็นวัฒนธรรมแห่งชาติด้วยการสร้างวีระบุรุษแห่งชาติที่มาจากระบอบกษัตริย์ การรื้อฟื้นพิธีกรรมจากอดีตของระบอบเก่าโดยตัดตัวแสดงที่เป็นกษัตริย์ออกไปแล้วใส่ตัวแสดงใหม่จากพรรคประชาชนปฏิวัติลาว การสร้างประวัติศาสตร์ชาติผ่านโดยการให้นิยามด้านพัฒนาการทางประวัติศาสตร์การนิยามเมืองโบราณ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และการกลับไปให้ความสำคัญและยกย่องสถาบันทางพุทธศาสนาให้มีบทบาทเด่นอีกครั้ง จากบริบทดังกล่าวส่งผลให้เมืองหลวงพระบางมีความหมายใหม่ และโดดเด่นขึ้นมาอีกครั้งในฐานะของการเป็นราชธานีแห่งความทรงจำของสังคมนลาว ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดการประดิษฐ์สร้างหลวงพระบางให้เป็นราชธานีแห่งความทรงจำในบริบทการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหาอดีตนั้นคือผลที่เกิดจากนโยบายจินตนาการใหม่ซึ่งเป็นแนวคิดทางการเมืองที่เปลี่ยนไปของพรรคประชาชนปฏิวัติลาวที่ทำให้เกิดการสร้าง

วัฒนธรรมและอัตลักษณ์แห่งชาติที่ทำให้วัฒนธรรมที่รัฐเคยพยายาม
ลบล้าง เช่น วัฒนธรรมจากยุคราชอาณาจักรได้รับความสำคัญขึ้นมา
อีกครั้งภายใต้บรรยากาศของอุดมการณ์ชาตินิยมทางวัฒนธรรม

จากเงื่อนไขและปัจจัยดังกล่าว ทำให้เมืองหลวงพระบางกับ
วัฒนธรรมที่มาจากราชสำนักและเครื่องเงินจึงได้ปรากฏตัวขึ้นใหม่ ใน
ฐานะของการเป็นราชธานีในบริบทของการท่องเที่ยวเพื่อการถวิลหา
อดีต อันเป็นเนื้อหาที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวทาง
วัฒนธรรมในเมืองมรดกโลกหลวงพระบางซึ่งมีกระบวนการประดิษฐ์
สร้างเพื่อให้ภาพของการท่องเที่ยวหลวงพระบางในแบบเดียวกับที่รัฐ
สมัยราชอาณาจักรเคยนำเสนอมาแล้วก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง
คือการเป็นดินแดนที่มีเสน่ห์ในฐานะที่พำนักของกษัตริย์ที่สืบเนื่อง
ยาวนานที่สุดเมืองหนึ่งของโลก เป็นเมืองที่มีทัศนียภาพงดงามด้วย
เอกลักษณ์ของพื้นที่ที่ผสมผสานกับธรรมชาติที่รองรับความมั่งคั่งของ
ประเพณีพิธีกรรม ศิลปวัฒนธรรม ได้อย่างลงตัว นำไปสู่การประดิษฐ์
สร้างหลวงพระบางขึ้นอีกครั้งในบริบทที่เป็นของรัฐสังคมนิยมเอง คือ
นำเสนอหลวงพระบางในฐานะของอดีตของความเป็นชาติที่น่าค้นหา
โดยมีกระบวนการที่เริ่มต้นจากความหวาดวิตกที่การท่องเที่ยวขยาย
ตัวอย่างรวดเร็วจนอาจส่งผลกระทบต่อมรดกด้านต่าง ๆ ของชาติทั้ง
อาคารสถานที่และวัฒนธรรมประเพณีทำให้เกิดแนวคิดในการอนุรักษ์
เมืองหลวงพระบางอย่างได้ผลที่สุดคือ การทำให้เป็นเมืองมรดกโลก
นั่นเอง

แนวคิดการทำให้เมืองหลวงพระบางเป็นมรดกโลกนั้นเกิดจาก
การตระหนักรู้ของเจ้าหน้าที่รัฐที่ทำงานด้านการอนุรักษ์มรดกของเมือง
หลวงพระบางและเป็นจุดสำคัญที่ทำให้เกิดการเรียกอดีตข้างหลวง
แห่งราชสำนักกลับมาอีกครั้งด้วยการเริ่มต้นจากความพยายามบูรณะ

ทองคำหรือพระราชวังเก่าทำให้เกิดตระหนักรู้ถึงคุณค่าของอดีตเมืองหลวงพระบางและงานศิลปะที่จะกลายเป็นมรดกของชาติได้โดยการสร้างคำอธิบายว่า ผลงานด้านศิลปวัฒนธรรมของเมืองหลวงพระบางนั้นแม้จะสร้างขึ้นในสมัยที่เหล่ากษัตริย์มีอำนาจ แต่ผลงานเหล่านั้นเกิดขึ้นจากแรงงานของมหาชนเองไม่ใช่กษัตริย์ มรดกเหล่านั้นจึงเป็นของมหาชนมิใช่ของชนชั้นศักดินา คำอธิบายเช่นนี้นำไปสู่การยอมรับที่ลงตัวต่อการเรียกกลับอดีตของราชสำนักครั้งใหญ่บรรดาอดีตช่างหลวงถูกเรียกตัวกลับมาให้ความรู้ที่จำเป็นต่อการอนุรักษ์ทองคำและขยายไปยังส่วนอื่นๆ ของเมือง แต่การท่องเที่ยวที่เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วยิ่งผลักดันให้รัฐออกกฎหมายรับรองการเป็นมรดกแห่งชาติภายหลังการล่มสลายครั้งปฐมฤกษ์เกี่ยวกับการอนุรักษ์เมืองหลวงพระบาง โดยกฎหมายฉบับนั้นคือ รัฐดำรัสว่าด้วยมรดกทางวัฒนธรรมซึ่งถูกใช้เพื่อการประกอบการพิจารณาขอขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกในที่สุด

การประดิษฐ์สร้างเครื่องเงินแห่งเมืองหลวงพระบางให้เป็นสินค้าที่สัมพันธ์อยู่กับการประดิษฐ์สร้างการท่องเที่ยวเมืองมรดกโลกหลวงพระบาง โดยมีเงื่อนไขเดียวกันคือเกิดขึ้นพร้อมกับความสำคัญของเมืองหลวงพระบางที่โดดเด่นขึ้นมาในฐานะการเป็นราชธานีหนึ่งเดียวในสมัยอาณาจักรมอญจนถึงสมัยราชอาณาจักร และถูกลดความสำคัญลงในฐานะการเป็นมรดกของศักดินาในช่วงสังคมนิยมแบบเข้มงวดและฟื้นคืนมาอีกครั้งจากปัจจัยด้านความต้องการสร้างเอกลักษณ์และวัฒนธรรมแห่งชาติในยุคจินตนาการใหม่ ทำให้เครื่องเงินหลวงพระบางกลายเป็นสินค้าที่ระลึกที่สะท้อนอารมณณ์ถวิลถึงอดีตให้แก่การท่องเที่ยวหลวงพระบางได้เป็นอย่างดี ซึ่งมีรูปแบบการนำเสนออารมณณ์ความถวิลหาอดีต ผ่านการสร้างตัวตนของการเป็นช่างเงินของราชสำนักหลวงพระบางผ่านอดีตช่างใหญ่ของราชสำนักยุคราชอาณาจักรสองท่านคือ

เพียดัน และเพียดอง โดยเฉพาะเพียดันที่ได้รับการอ้างอิงถึงมากที่สุด เนื่องจากการเป็นช่างหลวงชั้นบัณฑิตที่ฝากผลงานศิลปกรรมเอาไว้ในเมืองหลวงพระบางมากที่สุด

นอกจากนี้การเป็นช่างเงินยังถูกประดิษฐ์สร้างจากการใช้ประเด็นด้านการบอกเล่าประวัติศาสตร์โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ของชุมชนช่างเงินบริเวณหน้าวัดทาดน้อยว่าเป็นชุมชนของช่างเงินที่สืบทอดการผลิตเครื่องเงินมาตั้งแต่สมัยพระเจ้าโพธิสารราช และสมัยของพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชยุคอาณาจักรล้านช้าง โดยเป็นกลุ่มชาวไทยวนที่อพยพมาสองระลอกพร้อมกับราชธิดากษัตริย์ล้านนาที่เป็นมเหสีของพระเจ้าโพธิสารราช ระลอกที่สองในสมัยพระเจ้าไชยเชษฐาธิราชมีหลักฐานจากประวัติการสร้างวัดพระมหาธาตุ หรือวัดทาดน้อย ด้วยการที่พระอภัยกษัตริย์ของพระองค์นำเอาช่างฝีมือจำนวนมากมาจากเชียงใหม่ และให้อาศัยอยู่บริเวณวัดที่พระองค์ทรงสร้างโดยเฉพาะช่างเงินและช่างทอง ความเป็นช่างเงินแห่งวัดทาดน้อยผู้เป็นช่างของราชสำนักยังถูกนำเสนอผ่านจารีตของการส่งความรู้ที่เคร่งครัดของการเป็นช่างเงิน โดยจะถ่ายทอดให้เฉพาะคนในครอบครัวหรือผู้มาฝากตัวเป็นศิษย์และถ่ายทอดเฉพาะผู้ชายเป็นหลัก ผู้เป็นช่างใหญ่จะเป็นผู้กำหนดบทบาทหน้าที่ของช่างเงินคนอื่น ๆ ตั้งแต่การออกแบบลวดลายจนถึงการดอกลายบนชิ้นงานซึ่งเป็นการทำให้เครื่องเงินของหลวงพระบางมีเอกลักษณ์โดดเด่นมาในความยากของการผลิต

กลุ่มช่างเงินของอดีตราชสำนักหลวงพระบางในปัจจุบันส่วนใหญ่จึงรวมตัวกันอยู่บริเวณหน้าวัดทาดน้อย นำเสนอสินค้าของตนในรูปแบบคล้ายคลึงกันคือ การใช้บ้านเป็นหน้าร้านเป็นที่จัดแสดงสินค้าและสิ่งของที่เกี่ยวของกับการเป็นช่างหลวงของราชสำนัก ในขณะที่เปิดสาธิตให้นักท่องเที่ยวได้ชมการผลิตเครื่องเงินที่ยังเป็นแบบโบราณในทุกชั้น

ตอนพร้อมทั้งบรรยายบอกเล่าประวัติความเป็นมาของตนและผลิตภัณฑ์
ที่ยึดโยงกับการเป็นช่างของราชสำนักหลวงพระบาง การกลายเป็นสินค้า
ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวหลวงพระบางของเครื่องเงินจึงเกิดขึ้น
มาจากการสร้างระบบคุณค่าทางศิลปะที่เป็นแบบเฉพาะ รวมไปถึงเรื่อง
เล่าของการเป็นช่างหลวงที่สัมพันธ์อยู่กับประวัติศาสตร์เมืองหลวง
พระบางตั้งความรุ่งเรืองในยุคราชอาณาจักร ความตกต่ำและการถูกกด
ทับในยุคสังคมนิยมระยะแรก การลุกขึ้นมาเป็นผู้ปกป้องรักษา และ
สืบทอดความเป็นมรดกของชาติอีกครั้งในยุคจินตนาการใหม่

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กิติรัตน์ สีสันทน์. (2549). **ประวัติศาสตร์นิพนธ์ลาวสมัยใหม่ (ค.ศ.1975-ปัจจุบัน)**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- ชูศักดิ์ วิทยาภัก. (2554). **การท่องเที่ยวกับการพัฒนา: พินิจหลวงพระบางผ่านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม**. เชียงใหม่: ศูนย์วิจัยและบริการวิชาการ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ธเนศ อารณสุวรรณ. (2542). การประดิษฐ์สร้างประเพณี: ประวัติศาสตร์ของปัจจุบัน. **ศิลปวัฒนธรรม**, 21(1), 77-83.
- ธีระยุทธ์ เฟิงชัย. (2558). “เพ็ญศิลป์” ช่างศิลป์คนสำคัญแห่งราชสำนักหลวงพระบางก่อนยุคการปลดปล่อย. **พื้นที่โขง ซี มูล**, 1(1), 93-108.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2536). **ท่องเที่ยวบุญบังไฟอีสาน: บุญบังไฟต้องรับใช้ชาวยโสธร ไม่ใช่ชาวยโสธรรับใช้บุญบังไฟ**. กรุงเทพฯ: พิฆเณศพรินติ้งเซ็นเตอร์จำกัด.
- นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2545). **สงกรานต์ที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นใหม่**. สืบค้นจาก <http://www.midnightuniv.org/midnight2545/document95054.html>
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. (2547). **ราชอาณาจักรลาว**. กรุงเทพฯ: ศยาม.
- ภัครพวงศ์ คงวิจิตร. (2543). **พื้นที่และความหมายของการท่องเที่ยวเมืองหลวงพระบาง**. (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์).
- ยูเนสโก. (2006). **การท่องเที่ยวและการคุ้มครองมรดกในเมืองมรดกโลกหลวงพระบางสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. แปลโดย บุญถึง ดุดท้าว. เวียงจันทน์: การพัฒนาการท่องเที่ยวลุ่มน้ำโขง.
- วคิน ปัญญาวุธตระกูล. (2553). **พลวัตทางสังคมของครอบครัวในพื้นที่มรดกโลกศึกษาเปรียบเทียบประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยนเรศวร).

- สุภชัย ลิงห์ยะบุศย์. (2551). **หลวงพระบางเมืองมรดกโลก: พื้นที่พิธีกรรม และการต่อรองเชิงอัตลักษณ์ในกระแสโลกาภิวัตน์**. (วิทยานิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- สุริย์ บุญญานพวงศ์ และสุรศักดิ์ บ่อมทองคำ. (ม.ป.ป.). **ประเพณีเพื่อการท่องเที่ยว: จุดเปลี่ยนของระบบความสัมพันธ์ทางสังคม**. เชียงใหม่: สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- หุมพันธ์ รัตตะนะวง. (2544). **วัฒนธรรมและวัฒนธรรมใหม่ของลาว. ใน เอกสารประชุมทางวิชาการ เรื่องภาษาและวัฒนธรรมของชนเผ่าในแขวงเซกอง สปป.ลาว**. (น. 1-11). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อีแวนส์, แกรนท์. (2547). **ประวัติศาสตร์สังเขปประเทศลาว ประเทศกลางแผ่นดินเอเชียอาคเนย์**. แปลโดย ดุษฎี เฮย์มอนด์. กรุงเทพฯ: โอ.เอส. พรีนติ้ง เฮ้าส์.

ภาษาลาว

- สถาบันลึกลาเด็กนิกและผังเมือง ห้องการโครงการผังเมือง. (ม.ป.ป.). **การค้นคว้าหาสาระเนื้อแท้**. กำแพงนครเวียงจันทน์: สถาบันลึกลาเด็กนิกและผังเมือง ห้องการโครงการผังเมือง.
- กมวัดทะนะท่ามหาชน. (2002). **เวียงงานวัดทะนะท่ามหาชนในไลยะใหม่**. เวียงจัน: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- _____. (2002). **ทิดทางสู่พนสำเหรีดใหม่ของเวียงงานถะแห่งข่าวและวัดทะนะท่าในชุมปีต่อหน้า**. **วันนะสิน**, 13(4), 4-6.
- _____. (1999). **บันดละเบียบกานและกตหมายของกะชวงถะแห่งข่าวและวัททะนะท่า**. **วันนะสิน**, 10(4), 3-4.
- _____. (2002). **ผลงานและท่าก้าวของถะแห่งข่าวและวัดทะนะท่า 2001-2000**. **วันนะสิน**, 13(3), 3-11.
- กะชวงป้อกันปะเทต สะพาวิดทะยาสาตปะหวัดสาตการทะหาร. (ม.ป.ป.). **ปะหวัดสาตการต่อสู้อของบันดากำลั้งปะกอบอาวุดและปะชนชนเขต**

- ทุ่งไหลหิน-เชียงขวาง (1945-1975). เวียงจัน: กะชวงป้องกันประเทศ
สะพาวิตทะยาสาตกานทะหาน.
- กะวิน เกียงคำชนนี. (1999). ทาดหลวงเวียงจัน ปะเพนี พิทักษ์วันนักชัด
ตะเล็ก. เวียงจัน: หนุ่มลาว.
- โกสอน พมวิหาน. (2001). คำโหลมของปะทานโกสอน พมวิหาน ใน กอง
ประชุมจัดตั้งทั่วประเทศ คั้งที่ 7 .17 ทั่นวา - 26 ทั่นวา 1991.
เวียงจันหน้: คณะจัดตั้งสูนทางพัก.
- _____. (1985). นิพนเลือกเฟ้น 1 เกี่ยวกับกานปะติวัตชาดปะชาทิปะไต
(1955 – 1975). เวียงจัน: สปป.ลาว.
- _____. (1987). นิพนเลือกเฟ้น 2 เกี่ยวกับกานสั่งเสดถะกิดในสะไหม
ข้ามผ่านก้าวขึ้นสังคณิยม (1975 – 1991). เวียงจัน : สปป.ลาว.
- _____. (1997). นิพนเลือกเฟ้น 3 เกี่ยวกับกานเปี่ยนเป่งใหม่รอบด้านที่มี
หลักกานอยู่ สปป. ลาว (1988-1991). เวียงจัน: สถาบันกานเมือง
และกานปกคองแห่งชาด.
- _____. (1975). ปะเทศลาวพวมก้าวเดินบนเส้นทางอันสะห่งางามของ
ยุคสะไหม. เวียงจัน: แนวลาวรักชาด.
- คณะก่ามะกานทตสะวัตโลกเพื่อกานพัตทะนาวัตตะนะทำแห่งชาด. (1995).
การเคื่อนไหวสะเหลิมสะหลองทตสะวัตโลกเพื่อกานพัตทะนา
วัตตะนะทำที่ สปป. ลาว ปะจำปี 1992. เวียงจัน: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- คำไต สี่พันดอน. (1995). เลิมชะหยายมูนเชื้ออันสะห่งอาดของชาดและ
ของพักเฮา สืบต่อพาปะเทศชาดก้าวขึ้น. เวียงจัน: โรงพิมพ์นะคอง
หลวงเวียงจัน.
- บุญเฮง บัวสีแสงปะเลิด. (1995). ปะหวัดลิลปะและสถาปัตยกรรมะก่าลาว
แหล่ม 2 เมืองหลวงพะบาง. เวียงจัน: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- พุมี่ วงวิจิต. (1995). คุณสมบัตใหม่และสินทำปะติวัต. เวียงจัน : โรงพิมพ์
แห่งลัด.

- พักประชาชนปะติวัดลาว. (2001). **เอกสารกองประชุมใหญ่ครั้งที่ 7 ของพักประชาชนปะติวัดลาว**. เวียงจัน: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- _____. (1986). **เอกสารกองประชุมใหญ่ครั้งที่ 4 ของพักประชาชนปะติวัดลาว**. เวียงจัน: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- สะหมาน วิยะเกด. (1995). **พักประชาชนปะติวัดลาว ผู้เลื่อมชะหยาหมุนเชื้อของชาติ**. เวียงจัน: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- สถาบันค้นคว้าวิทธะยาสาตสังคัม กะชวงสิกสาและกิลลา. (1989) **ปะหัตตสาตลาว เหล่มสาม 1893 ถึงปัดจจุบัน**. เวียงจัน: วิสาหะกิดการพิมพ์จำกัดสิกสา.
- สะพาปะชาชนสูงสุด. (1991). **ลัดทะทำมะนุนแห่งสาทาละนะลัดปะชาทิปะไตปะชาชนลาว**. เวียงจัน: โรงพิมพ์แห่งลัด.
- _____. (2000). **ทิดทางเพือก้าวสู่คูนะพาบใหม่ของเวียงงานละแหลงข่าวและวัฒนธรรม**. **วันนะสิน**, 10(4), 4-7.
- หมุพัน รัตตะนะวง. (1996). **นะคอนเซียงทองหรือหลวงพะบางนะคอนมละตกของชาติและมวนมะนุดโลก**. **วิทะยาสาณมละตกล้านช้าง**. 1(2), 101 – 107.
- _____. (1996). **วัดทะนะทำและวัดทะนะทำใหม่ของลาว**. **วิทะยะสาณมละตกล้านช้าง**, 1(2), 149-170.

ภาษาอังกฤษ

- Archaim Bault, Charles. (1964). Religious structures in Laos. In **The Journal of The Siam Society**. P. 57-74. Bangkok: Siam Society.
- Clifford, J. (1993). On collecting art and culture In **The Cultural studies reader**. Simon During, (ed.). London: Routledge.
- Evans, G. (1990). **Lao peasants under socialism**. New Haven: Yale University press.

- Evans, G. (1998). **The Politics of ritual and remembrance Laos since 1975**. Chiang Mai: Silk Worm Books.
- Hobsbawm, E. R., and Ranger, T. R. (1983). **The Invention of tradition**. London: Cambridge University Press.
- Ireson, C. R. (1996). **Field, forest, and family: Women's work and power in rural Laos**. Colorado, U.S.A : Westview Press.
- Peleggi, M. Z. (2002). **The politics of ruins and the business of nostalgia**. Bangkok: White Lotus.

